

Voorzet twee

Sociaal beleid Provincie Gelderland 2009-2012

Erbij houden
Erbij halen

Voorzet twee

Sociaal beleid Provincie Gelderland 2009-2012

Inhoud

	Voorwoord	3
	1. Inleiding	4
	leeswijzer	4
	2. Voorzet; opnieuw scoren	5
	3. Sociale samenhang: mensen maken de samenleving	8
Erbij houden	4. Erbij houden	11
	<i>Informatievoorziening</i>	13
	<i>Bibliotheekwerk</i>	14
	<i>Sport</i>	15
	<i>Vrijwilligerswerk</i>	16
	<i>Mantelzorg</i>	17
	<i>Doelen en resultaten</i>	18
Erbij halen	5. Erbij halen	22
	<i>Wmo</i>	26
	<i>Zorgvragersbeleid</i>	26
	<i>Dakloosheid</i>	27
	<i>Ontgroening en vergrijzing</i>	29
	<i>Integratiebeleid</i>	29
	<i>Palliatieve zorg</i>	30
	<i>Ambulancezorg</i>	30
	<i>Doelen en resultaten</i>	32
	6. Financieel Overzicht	37
	Bijlage 1 Lijst met afkortingen	39

Voorwoord

Een nieuwe voorzet

“Did you ever see a society?”

Deze vraag was ook de titel van een Amerikaans artikel dat ik vele jaren geleden heb gelezen. De vraag is mij blijven intrigeren zonder precies het antwoord te weten.

Wat is eigenlijk een samenleving?

Het is inderdaad een heel abstract begrip en toch hebben we er allemaal een beeld, een gevoel bij. Daarbij koesteren we ideeën over een ideale samenleving.

In het voeren van sociaal beleid ligt de erkenning besloten, dat er nog het een en ander aan onze samenleving te verbeteren valt. Het is tevens een aanwijzing dat in brede kring de overtuiging leeft, dat de overheid - ook zo'n abstract begrip - daar iets aan kan doen. Over die ideale samenleving lopen - soms bij enig doorvragen - de opvattingen uiteen. Waar de één “vrijheid” als hoogste waarde in het geding brengt, kan een ander “gelijkheid” als vertrekpunt kiezen. Verwacht de één vooral veel van ruimte geven aan het initiatief van burgers zelf, de ander heeft meer vertrouwen in een regulerende en verdelende overheid, terwijl er ook mensen en groepen zijn, die meer lijken te hebben met “gemeenschap” als kernbegrip van de “civil society”. Deze verschillende invalshoeken kleuren het politieke debat als het om sociaal beleid gaat.

Het bestuur van de provincie Gelderland moet hierin herkenbare keuzes maken, duidelijke doelen stellen en de eigen rol ten opzichte van het particulier initiatief (“maatschappelijk middenveld”) en de collega-overheden in het zicht houden.

Ergens tussen de uitersten in ideologieën bevinden zich onze ambities: mensen niet afhankelijk maken van aandacht en zorg door anderen of de overheid, maar mensen zeker niet aan hun lot overlaten.

De politieke trend is dat steeds meer keuzes en verantwoordelijkheden neergelegd worden bij de inwoners zelf. Het is goed ons daarbij te realiseren dat niet iedereen altijd in staat is geheel op eigen kracht zich staande te kunnen houden in wat de samenleving heet. Mensen helpen zichzelf te helpen, dat is uiteindelijk ons doel.

Daar zit de overtuiging achter dat uiteindelijk bijna alle mensen mee willen doen in onze samenleving. Ieder op een eigen manier, in een eigen rol. Mensen moeten tot hun recht kunnen komen in Gelderland. Letterlijk en figuurlijk. Daarom willen we mensen “erbij houden”, die dreigen af te haken: ouderen, mensen met beperkingen, vrijwilligers, mantelzorgers, voortijdig schoolverlaters. We willen de mensen, die niet of nauwelijks in de samenleving mee kunnen doen “erbij halen”: dak- en thuislozen, jongeren met problemen, sommige migrantengroepen.

Het provinciebestuur ziet een actieve rol weggelegd voor de provincie op dit terrein, vooral in hele nauwe samenwerking met de Gelderse gemeenten. Zij staan immers in de voorhoede. In de tweede lijn willen we de gemeenten ondersteunen en faciliteren, waar het gaat om mensen erbij te houden en erbij te halen. Het gaat om jongeren, ouderen, migranten, mensen met een achterstand tot de arbeidsmarkt of die moeite hebben met het vinden van passende woonruimte. Dat vraagt soms om een actieve provincie, soms vraagt het ook om terughoudendheid. Wij doen graag de voorzet en laten anderen scoren. Dat beviel ons zeer in de afgelopen periode; daarom gaan we er graag mee door.

Vandaar deze nieuwe Voorzet. Het gaat ons om het samenspel in zorg en welzijn. In samenspraak met anderen, integraal en gebiedsgericht.

De provinciale bijdrage aan het dichterbij brengen van een ideale samenleving, is meer dan het voeren van sociaal beleid. De resultante van alle beleid is tenslotte Welzijn!

Ons sociaal beleid vertoont dan ook samenhang met andere beleidsterreinen, zoals ook het provinciale beleid samenhang kent met dat van het landelijke en vooral gemeentelijke beleid. We moeten onze provinciale bijdrage niet overdrijven, maar zeker niet onderschatten dat de provinciale rol wel degelijk het verschil kan maken.

Hans Esmeijer

Gedeputeerde voor Jeugd en gezin, zorg, welzijn en cultuur.

1. Inleiding

Met “Voorzet, samenspel in welzijn en zorg” (beleidskader sociaal 2005-2008), hebben wij de afgelopen periode uitvoering gegeven aan het provinciaal sociaal beleid. In de periode voor 2005 was sprake van afzonderlijke beleidsnota's voor respectievelijk welzijn en zorg en daarmee van een meer sectorale benadering.

Met Voorzet “sorteerden wij voor” op de wettelijke ontwikkeling die vanaf 2006 vorm heeft gekregen in de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Deze wet is van kracht sinds 1 januari 2007 en kent prestatievelden die zowel op welzijns- als op zorgterrein liggen. In de Wmo hebben de gemeenten een primaire verantwoordelijkheid.

De relatie met gemeenten heeft in Voorzet 2005-2008 extra aandacht gekregen door middel van het “regionaal werken”, de trits sociale analyse, sociaal debat, sociale agenda (methode Simons, zoals afgesproken in het IPO). Deze werkwijze was een voorloper van de huidige RSP-aanpak (regionale samenwerkingsprogramma's) en heeft een goede basis gelegd voor de voorstellen in dat kader. Ook voor de komende periode neemt in het sociaal beleid ons partnerschap met gemeenten een onverminderd belangrijke plaats in. Met Voorzet twee, 2009-2012, bouwen wij op hoofdlijnen voort op het fundament van Voorzet 2005-2008.

Het Coalitieakkoord “Gelderland maakt het verschil” spreekt zich uit over het tekort aan sociale samenhang. Ons sociaal beleid richt zich in hoofdzaak op het behoud en het herstel daarvan. Dit is niet een doelstelling die zich gemakkelijk laat meten. Daarom maken wij onderscheid in een aantal aandachtsgebieden. Deze bieden met name voor het provinciale beleid voldoende mogelijkheden om “het verschil te maken”. Dat doen wij vanuit een eigen rol in het openbaar bestuur. Op deelaspecten

benoemen wij concrete doelen die wij samen met anderen willen realiseren. Het gaat ons niet om meer en ander beleid, maar vooral om uitvoering van bestaand beleid. Dit beleidskader geeft hiervan de uitwerking.

Het te voeren beleid voor en over de Gelderse jeugd wordt opgenomen in een afzonderlijk beleidskader. Daar waar expliciete raakvlakken liggen, zijn deze aangegeven.

Opzet van de nota

In hoofdstuk 2 gaan wij in op het Coalitieakkoord “Gelderland maakt het verschil” van 2007. Hierin ligt de politieke opdracht besloten die het uitgangspunt vormt voor dit beleidskader. Wij gaan verder in op de wettelijke context en in relatie daarmee op onze eigen provinciale verantwoordelijkheid. Kort komen ook maatschappelijke ontwikkelingen en de relatie met de gemeenten aan de orde.

In hoofdstuk 3 gaan wij in op de rol van de overheid en van de provincie in het bijzonder. De Wmo heeft daarin een centrale plaats. Voor de ordening van het brede beleid op sociaal terrein

grijpen wij terug op termen uit eerdere beleidsnota's, namelijk erbij houden en erbij halen. Met behulp van deze termen leggen wij het verband tussen algemeen beleid en beleid dat zich richt op de meer kwetsbare groepen in de samenleving. Dit verduidelijkt ook de continuïteit in ons beleid.

Hoofdstuk 4 gaat vervolgens over erbij houden en de provinciale beleidsthema's die daarbij relevant zijn. Na een introductie volgt een uitwerking onder de kopjes waar bouwen wij op voort? en werk in uitvoering 2009-2012. Wij geven daarin respectievelijk een korte terugblik (wat hebben we tot nu toe bereikt?) en een korte vooruitblik (wat zijn onze plannen, wat staat in de steigers?). Het hoofdstuk wordt afgesloten met een schematische weergave van de doelen en belangrijke resultaten die wij willen behalen. Waar mogelijk geven wij ook de middeleninzet aan.

Hoofdstuk 5 heeft dezelfde opzet als hoofdstuk 4, maar gaat over erbij halen, de deelname en het meedoen van kwetsbare mensen in de samenleving.

Leeswijzer

Het beleidskader “Voorzet twee, sociaal beleid Provincie Gelderland 2009-2012” is een uitwerking van het Gelders Coalitieakkoord 2007-2011. Op verschillende plekken in dit beleidskader verwijzen wij hiernaar.

Kernwoorden in het Coalitieakkoord zijn de begrippen [samenhang](#), [partnerschap](#) en [integraal werken](#). Daarom geven wij aan waar sociaal beleid samenhangt met andere onderdelen van het provinciale beleid. Dit doen wij met verwijzing naar trefwoorden onder aan de pagina. Meer informatie over de samenhangende beleidsterreinen kunt u vinden op www.gelderland.nl.

2. Voorzet; opnieuw scoren

'De komende jaren staan wij voor de opgave om – vanuit de vastgestelde visies en beleid – het voortouw te nemen bij de uitvoering. In aanvulling op onze wettelijke taken kiezen wij er voor om actief verantwoordelijkheid te nemen voor een sociaal en duurzaam Gelderland.'

(Gelders Coalitieakkoord)

'Wij willen de sociale samenhang in Gelderland bevorderen door aanvullend en in partnerschap met gemeenten op inspirerende wijze in te zetten op maatschappelijke integratie en participatie. Gemeenten zijn voor ons belangrijke partners op dit terrein omdat zij een wezenlijke regieverantwoordelijkheid hebben.'

(Gelders Coalitieakkoord)

Sociale samenhang en duurzaamheid

De ondertitel van het Coalitieakkoord luidt sociaal en duurzaam. Termen die wijzen op de kwaliteit van de Gelderse samenleving. Termen die samenhangen en elkaar aanvullen.

Bij duurzaamheid denken we misschien aan klimaatverandering of aan het verminderen van de belasting van het milieu. Maar duurzaamheid is een breder begrip dat ook op sociaal terrein relevant is. Niet voor niets staan internationaal bij duurzaamheid de drie P's van people, planet en profit centraal.

Sociale samenhang heeft zelf ook een duurzaamheidsaspect. Met sociale samenhang bedoelen we dat we een harmonische, stabiele, vitale samenleving nastreven. Een samenleving met veerkracht en een groot vermogen om veranderingen op te vangen en te verwerken. Dit zijn nadrukkelijke kenmerken van duurzaamheid.

Op wijkniveau¹ zien we dat investeringen in woningen en woonomgeving niet voldoende zijn om sociale samenhang te bereiken. Dergelijke investeringen in de fysieke infrastructuur moeten hand in hand

gaan met investeringen in de sociale infrastructuur, de sociale samenhang. Alleen dan is er blijvende verbetering te verwachten. Vandaar ook onze wijkbenadering in het GSO-beleid.

Uitvoeren, uitvoeren, uitvoeren!

Het Coalitieakkoord legt het zwaartepunt bij het behalen van resultaten. Het beleid dat in de vorige periode is ontwikkeld, is nog steeds relevant en actueel. Daar kunnen we dus mee verder. Voor het sociale beleid is Voorzet 2005-2008 de basis. Natuurlijk moeten we het beleid actualiseren. Het Coalitieakkoord, dat wij vertaald hebben in de

1 Wonen

Uitvoeringsagenda, benoemt specifieke punten die wij hebben ingebracht in het proces van de Regionale Samenwerkings Programma's², zoals de regionale sociale agenda's in de regiocontracten. Inmiddels zijn besluiten genomen over de realisatie van sociaal beleid in de regiocontracten en de contracten met GSO- en KSB-gemeenten. De contracten zijn getekend, de uitvoering kan beginnen! Zoals wij in de Uitvoeringsagenda hebben aangegeven koppelen wij de regiocontracten inhoudelijk aan de verschillende pijlers van het Coalitieakkoord en de strategische beleidsplannen. In de actualisatie van Voorzet nemen wij daarom de relevante programma's/resultaatdoelstellingen uit de regiocontracten mee. Samenvattend: dit beleidskader vormt een voortzetting van Voorzet 2005-2008, integreert daarin de punten uit het Coalitieakkoord en de uitkomsten van de regiocontracten.

Voorzet, ... hoezo?

Het beleidskader sociaal voor de periode 2005-2008 heet Voorzet, samenspel in zorg en welzijn. Met "voorzet" wordt de provinciale rol op sociaal terrein

treffend getypeerd. De provincie heeft zelden de positie van de scorende spits. Die rol is weggelegd voor de gemeenten. Wel kunnen wij de gemeenten ondersteunen bij het boeken van resultaten op sociaal terrein en het oplossen van sociale problemen. Dat doen we door:

- deskundige advisering en begeleiding (door de ondersteuningsinstellingen en ambtelijk)
- het voorzien in relevante beleidsinformatie (o.a. sociale atlas)
- het bijeenbrengen van relevante partijen (o.a. gemeenten en organisaties in regioverband)
- het prikkelen met goede concepten (Kulturhusen, woonservicecentra, maar ook: B-fit)
- het agenderen van onderwerpen (zoals dakloosheid)
- financiële ondersteuning (regiocontracten en projectsubsidies).

Hiermee dragen wij bij aan versnelling in beleid en aan het onderhouden van de sociale infrastructuur.

Het laatste is belangrijk, maar meestal weinig zichtbaar. Ook bij gemeenten is vaak niet bekend wat de provincie hieraan bijdraagt. Het

gaat bijvoorbeeld om trainingen die de ondersteuningsinstellingen zoals Scouting voor de eigen achterban organiseren, maar ook om de informatie- en adviesfunctie van Spectrum (vraagbaak).

Wettelijke en niet-wettelijke taken

Op sociaal terrein heeft de provincie slechts in beperkte mate wettelijke taken. In de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), van kracht vanaf januari 2007, is de provincie volgens artikel 13 verantwoordelijk voor de ondersteuning van gemeenten en maatschappelijke organisaties bij de uitvoering van de Wmo. Deze taak wordt niet nader gespecificeerd in kwalitatieve of kwantitatieve zin. Deze verantwoordelijkheid is in feite een voortzetting van de tweedelijns verantwoordelijkheid die de provincie al had in de Welzijnswet 1994, maar dan wel met de uitbreiding van de ondersteuning naar de gemeenten. De in 1994 gedecentraliseerde verantwoordelijkheid voor patiënten- en consumentenbeleid, met overheveling van de rijksmiddelen naar het provinciefonds, is eveneens

Regionale Samenwerkingsprogramma's mei 2008

te beschouwen als een wettelijke verantwoordelijkheid.

De Wet ambulancevervoer bepaalt dat de provincie verantwoordelijk is voor het vaststellen van een spreidingsplan (standplaatsen) en voor het verlenen van vergunningen aan ambulancevervoerders. Verder heeft de provincie de bevoegdheid relevante informatie op te vragen, bijvoorbeeld over aanrijdtijden.

Met de komst van de Wmo is de Wet Ziekenhuisvoorzieningen vervallen en ondergebracht in de Wet Toelating Zorginstellingen (WTZi). In deze laatste wet speelt de provincie geen rol meer.

De open huishouding die in bestuurlijk opzicht voor de provincie van toepassing is betekent dat de provincie, naast wettelijke taken, ook een autonome beleidsverantwoordelijkheid heeft. Reeds een lange reeks van jaren en in alle provincies, betekent dit dat de taakinvulling op sociaal terrein breder wordt geïnterpreteerd dan de strikt

wettelijke opdracht. Dit heeft uiteraard alles te maken met het democratische karakter van het provinciaal bestuur. Daar waar belangrijke sociale problemen spelen op het Gelderse grondgebied blijken deze, en wij zouden willen zeggen uiteraard, op de politieke agenda te komen.

Via verkiezingen en de daaropvolgende onderhandelingen is zo ook na de laatste verkiezingen het Coalitieakkoord tot stand gekomen. Samen met de hierop gebaseerde Uitvoeringsagenda van Gedeputeerde Staten vormt dit, in aanvulling en combinatie met de wettelijke taken, de basis voor het provinciaal sociaal beleid.

Sociale samenhang onder druk

Sociale samenhang staat onder druk. Daarom is in het Coalitieakkoord sociale samenhang als één van de twee pijlers benoemd. Er is sprake van een zekere verharding in de samenleving; steeds vaker staan groepen tegenover elkaar: allochtoon en autochtoon, jong en oud,

rijk en arm. De tegenstellingen lijken groter te worden, door verschillen in opvattingen en levensstijlen kalft de sociale samenhang af. Individualisering en marktwerking kunnen dit proces versterken, solidariteit wordt minder vanzelfsprekend.

Dit beeld is natuurlijk te eenzijdig en te absoluut. De inzet van vrijwilligers en mantelzorgers zouden wij daarmee tekort doen. Er zijn immers velen die wel solidair zijn en mee willen helpen de buurt leefbaar te houden of weer te maken; die wel hulp willen bieden waar mensen dat nodig hebben. Deze positieve krachten in de samenleving willen wij steunen. Dat doen we door de gemeenten te steunen in hun beleid, omdat zij het dichtst bij de mensen staan. Ook steunen we maatschappelijke organisaties, die op hun beurt partner zijn van gemeenten. Zo willen wij impasses doorbreken en positieve ontwikkelingen een kans geven.

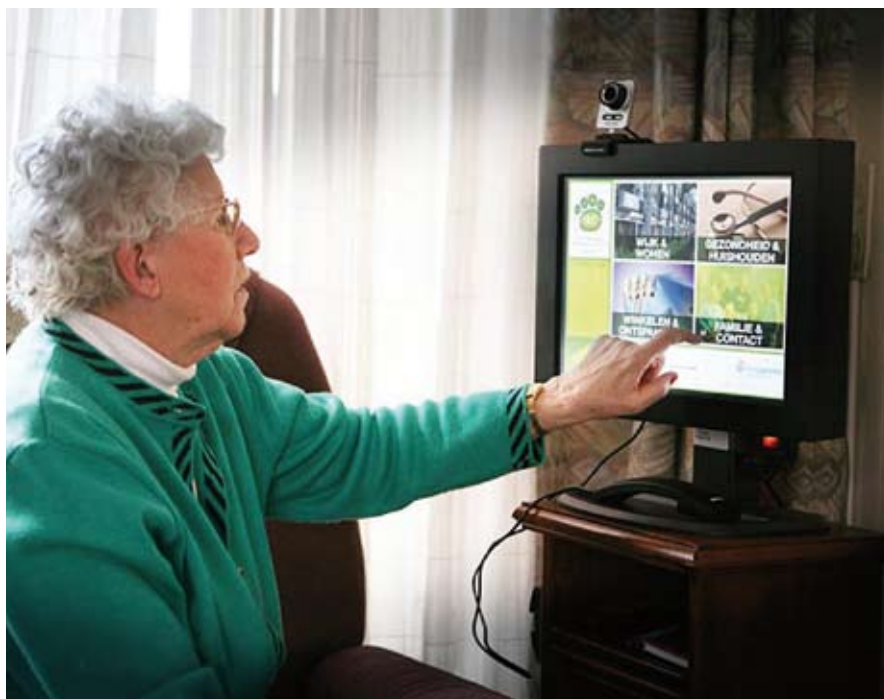
3. Sociale samenhang: mensen maken de samenleving

'Voor de toekomst van een vitaal Gelderland is het van groot belang dat iedereen in maatschappelijk en economisch opzicht mee kan doen in de samenleving.'

(Gelders Coalitieakkoord)

'Het zijn de mensen in de wijk, buurt, dorp, maar ook het gezin, de school en de sportvereniging die door initiatief en verantwoordelijkheid te nemen voor elkaar en voor hun omgeving sociale samenhang praktisch inhoud geven.'

(Gelders Coalitieakkoord)

Met informatietechniek langer zelfstandig

Het zijn de mensen...

Mensen maken de samenleving. De overheid, de politiek moet dromen hebben over de ideale samenleving, maar kan die niet afdwingen. De samenleving laat zich niet van bovenaf modelleren. De overheid kan mensen wel in staat stellen elkaar te ontmoeten, met elkaar in gesprek te gaan, elkaar te leren kennen, samen activiteiten te ondernemen, samen te werken aan sociale samenhang.

De meeste mensen zijn in staat en bereid initiatief en verantwoordelijkheid te nemen voor elkaar en voor hun omgeving. Sportverenigingen en -accommodaties, wijkcentra, dorpshuizen, Kulturhusen, bibliotheken, (brede) scholen, cultuuractiviteiten, vrijwilligerswerk en steunpunten mantelzorg kunnen daarbij bijvoorbeeld zeer behulpzaam zijn. Zonder dergelijke voorzieningen wordt

het moeilijk om aan sociale samenhang invulling te geven. In sommige wijken en dorpen is het effect goed merkbaar als voorzieningen ontbreken of het niveau verschaald is: de maatschappelijke verbanden worden minder hecht.

Individualiteit en sociale samenhang

Ieder mens is uniek, het is belangrijk dat te erkennen. Tegelijkertijd draait het bij sociale samenhang om groepsbinding. Je leeft niet alleen, maar maakt deel uit van allerlei verbanden: familie, vrienden, de straat, het dorp, de buurt, de vereniging, het bedrijf. Een mens wordt pas mens door zijn interactie met andere mensen. Het welzijn van mensen dient gezien te worden vanuit het grotere perspectief van de mens in interactie met zijn of haar omgeving. Voorwaarden voor sociale samenhang zijn:

- de onderlinge betrokkenheid tussen mensen
- solidariteit tussen mensen die zichzelf kunnen redden en de mensen die hulp van anderen (al dan niet professioneel) nodig hebben
- primair oog hebben voor wat mensen wel kunnen in plaats van wat ze niet (meer) kunnen.

Onderlinge betrokkenheid van mensen is gemakkelijker en vanzelfsprekender als mensen eenzelfde levensoriëntatie delen. Dat is in onze samenleving, of het nu stad of platteland is, steeds minder het geval. Individualiteit gaat hand in hand met een grote verscheidenheid, met een veelheid van leefstijlen. Die leefstijlen zeggen meer over persoonlijke voorkeuren dan de klassieke doelgroepen op basis van leeftijd, beperking, etniciteit of sekse. Niet voor niets richt men zich in de marketing op leefstijlen. De uitdaging is om ondanks de grote verscheidenheid in de samenleving toch sociale samenhang te realiseren.

Zelfstandig zo lang het kan, hulp als het nodig is

In 2007 is de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) ingegaan. Hierin zijn de gemeenten verantwoordelijk voor de maatschappelijke ondersteuning van hun inwoners. De Wmo kent een heldere filosofie over eigen verantwoordelijkheid en de verantwoordelijkheid van de samenleving. De eigen verantwoordelijkheid staat voorop: ieder mens is zelf verantwoordelijk voor de inrichting van zijn of haar leven. Je bent zelf verantwoordelijk voor je sociale netwerk en je sociale contacten. Die heb je nodig als je hulp nodig hebt. Zijn de problemen ernstig en chronisch

van aard, dan is inzet van professionele hulp nodig. De gemeenten hebben in de Wmo de eerste verantwoordelijkheid om aan dit beleid invulling te geven. Enerzijds moet het daarbij gaan om het versterken van de (lokale) samenleving (sociale samenhang, civil society). Anderzijds gaat het erom ervoor te zorgen dat mensen die hulp of hulpmiddelen nodig hebben, deze ook krijgen. In een vorm die zelfstandigheid en volwaardig burgerschap (weer) mogelijk maakt.

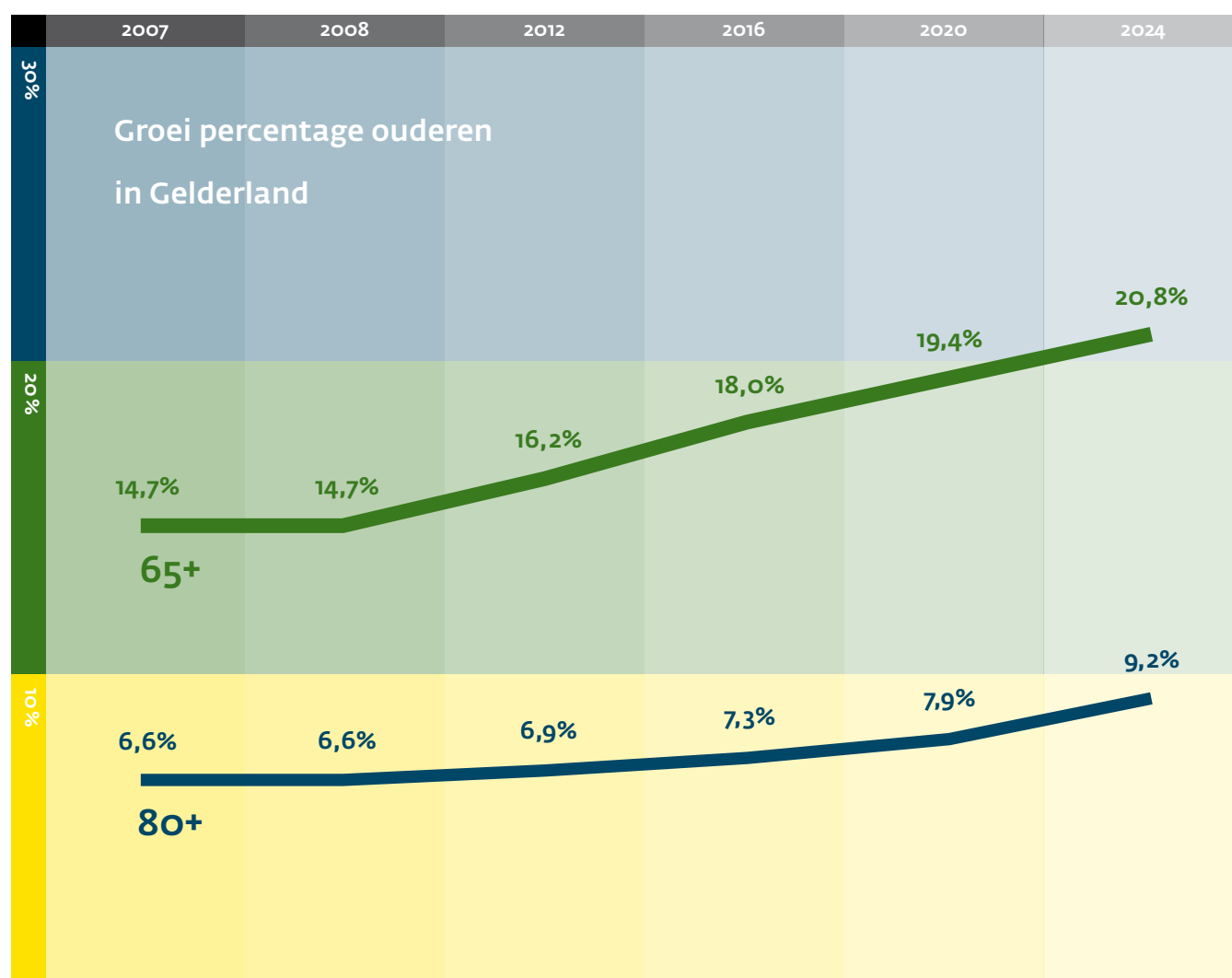
Het gaat dus om participatie van eenieder in een democratische samenleving. Een samenleving waarin elk mens tot zijn recht moet kunnen komen.

De Wmo en de provincie

In de Wmo is voor de provincie een op het eerste gezicht bescheiden taak weggelegd: het ondersteunen van gemeenten en maatschappelijke organisaties. De Wmo geeft niet aan welke omvang of welke kwaliteit die

ondersteuning moet hebben, daarin zijn de provincies vrij. Het Coalitieakkoord is daarom voor ons bepalend. Hier ligt nadrukkelijk de verbinding met het partnerschap dat we aangaan met gemeenten via regionale samenwerkingsprogramma's (RSP). Die RSP's bestaan uit:

- regiocontracten
- afspraken in het Gelderse Stedelijke Ontwikkelingsbeleid (GSO) en Kleine Steden Beleid (KSB).

Wij willen in dit partnerschap naast de gemeenten staan. Wij erkennen het gemeentelijk primaat op sociaal terrein. Dat betekent dat wij alleen projecten (helpen) realiseren die recht doen aan deze gemeentelijke rol en (financiële) verantwoordelijkheid. Wij geven aan ons partnerschap verder invulling door lokale en regionale kennis te verzamelen en te spreiden door vernieuwingen te stimuleren en hulp te bieden bij specifieke vraagstukken. Soms is de gemeente minder prominent, zoals bij palliatieve zorg, ambulancezorg en zorgvragersbeleid. Volwassen partnerschap betekent dat we het gemeentelijk primaat erkennen, maar dat wij onze eigen beleidsambities duidelijk naar voren brengen. Met de RSP's zullen wij voortbouwen op de werkwijze van de sociale agenda's uit de vorige periode.

Erbij houden en erbij halen

De provinciale welzijnsnota voor de periode 2001-2004 heet *Erbij houden, erbij halen*. Deze titel dekt de lading van ons sociaal beleid erg goed. Daarom komt hij terug in dit beleidskader.

Erbij houden staat voor de breedte van het sociaal beleid. Een vitale samenleving kent een brede en gevarieerde basis. Mensen zijn in allerlei verbanden actief:

het verenigingsleven bloeit
vrijwilligers zijn op vele terreinen actief
er zijn geen scherpe tegenstellingen
tussen groepen, jong en oud, langer
of korter in Nederland wonend
mensen weten elkaar te vinden.
Voorzieningen zoals
sportaccommodaties, bibliotheken
en wijkcentra, worden intensief en
creatief gebruikt. In zo'n samenleving
zijn er voor iedereen mogelijkheden.
Met *Erbij houden* geven wij aan dat
het niet vanzelf gaat. Iedereen, met
name ook de (lokale) overheid moet
zich hiervoor inzetten en bijsturen
op ontwikkelingen. Is het lastig om
vrijwilligers te vinden? Dan bedenken
we nieuwe strategieën en proberen we
nieuwe methodieken uit.

Erbij halen richt zich op mensen die
niet volop of zelfs helemaal niet
meer volwaardig meedoen in de
samenleving: mensen die aan de
kant staan, worden genegeerd of zich

hebben teruggetrokken ("achter de
geraniums"). Mensen die eenzaam
zijn, nauwelijks nog sociale contacten
hebben. Mensen die door lichamelijke
of verstandelijke beperkingen, of door
ziekte, niet volop mee kunnen doen in
de samenleving. Mensen die door een
samenloop van omstandigheden in een
negatieve spiraal zijn geraakt, zonder
werk, zonder inkomen, zonder relaties,
zonder huis. Mensen die niet meedoen
omdat ze zich niet thuis voelen in de
Nederlandse samenleving. Kortom,
er zijn verschillende redenen waarom
mensen in mindere mate deelnemen
aan de samenleving. En dus zijn er ook
verschillende oplossingsstrategieën
nodig.

4. Erbij houden

'Er zijn ook voorzieningen nodig waar mensen elkaar kunnen ontmoeten. Voor jong en oud. In de stad en in het dorp.'

(Gelders Coalitieakkoord)

'We stimuleren op inspirerende wijze dat de inwoners van gemeenten betrokken worden bij het versterken van de sociale cohesie in hun omgeving.'

(Gelders Coalitieakkoord)

Wij hebben al aangegeven dat **Erbij houden** staat voor de brede en gevarieerde basis van de samenleving. En ook dat de rol van de overheid zich beperkt tot het aanbieden van mogelijkheden.

Het gaat dan om het aanbieden van mogelijkheden in de vorm van:

- accommodaties (onder andere wijkcentra, dorpshuizen, Kulturhusen, sportaccommodaties)
- informatie en kennis via bibliotheken en servicepunten (mantelzorg, vrijwilligerswerk, sport)
- financiële steun (subsidies aan verenigingen).

Met de invoering van de Wmo is deze gemeentelijke verantwoordelijkheid nog eens extra bekrachtigd en geplaatst in het perspectief van de civil society. De Wmo is een decentrale wet. Daarom zal de uitwerking per gemeente verschillen. De gemeente analyseert de kwaliteiten van de lokale samenleving en bepaalt welke activiteiten of voorzieningen steun krijgen. Ondanks de diversiteit binnen de gemeenten zijn er veel overeenkomsten in activiteiten en voorzieningen die op de gemeentelijke agenda staan. Een aantal belangrijke algemene voorzieningen en activiteiten heeft een plek binnen het provinciaal beleid. Het gaat dan vooral om de volgende beleidsthema's:

- bibliotheekwerk
- sport en bewegen
- vrijwilligerswerk
- gemeenschapsvoorzieningen (dorpshuizen, wijkcentra, Kulturhusen)
- mantelzorg (sinds de Wmo).

Waar bouwen we op voort?

Voor het **bibliotheekwerk** ambieerden we een ingrijpende vernieuwingsslag.

Cruciaal hierbij was een organisatorische schaalvergroting van de lokale bibliotheken, waarvan de gemeenten opdrachtgever en hoofdsubsidiënt zijn. In 2005 begonnen we met 67 zelfstandige lokale bibliotheken. Via een groot aantal fusies zijn er nu 20 basisbibliotheken. Twee bibliotheken (Groesbeek en Scherpenzeel) zijn tot nu toe buiten het schaalvergrotingsproces gebleven.

Door deze schaalvergroting hebben de bibliotheken aan professionaliteit en kwaliteit gewonnen. Zij zijn in staat de gebruikers meer en betere diensten aan te bieden. De bibliotheeksector is afhankelijk van onderlinge samenwerking: de netwerkstructuur van bibliotheken. In de afgelopen periode hebben wij geïnvesteerd in het versterken van het provinciale netwerk, in samenhang met landelijke netwerkontwikkelingen. Het intensiveren van de samenwerking tussen Biblioservice/Bibliotheek Arnhem-WSF (wetenschappelijke steunfunctie) en de basisbibliotheken (verenigd in de Samenwerkende Gelderse Bibliotheken), heeft onder meer één Gelderse lezerspas (met leen- en inlevermogelijkheden in alle Gelderse bibliotheken!) opgeleverd. Verder is de weg vrijgemaakt voor een gezamenlijk collectiebeleid, waarin de collecties van basisbibliotheken, Biblioservice en de topcollectie van Bibliotheek Arnhem (WSF-functie) complementair worden opgebouwd, rekening houdend met eventuele specialistische collecties bij de afzonderlijke bibliotheken. Ook zijn er afspraken gemaakt over de vraaggerichte dienstverlening door Biblioservice.

Via programmatische afspraken zoeken we een balans tussen de inbreng en wensen van de vier betrokken partijen: de provincie, Biblioservice, de gemeenten en basisbibliotheken. Deze afspraken zijn uitgewerkt in het Marsrouteplan.

Het **sportbeleid** is uitgewerkt in de nota *Speelveld in beweging* (deelnota van Voorzet 2005-2008). In een afzonderlijke uitvoeringsnota zijn de concrete beleidsprestaties benoemd, via de inzet van de Gelderse Sport Federatie. Belangrijk wapenfeit is de realisatie van B-Fit, een beproefde aanpak om overgewicht onder kinderen en jongeren te voorkomen. In een actief lesprogramma over gezonde voeding en voldoende bewegen en via een interactieve website, worden kinderen en ouders bewust gemaakt van de gevaren van overgewicht. In ongeveer twintig Gelderse gemeenten draait het project B-Fit. In bijna vijftien gemeenten zijn sport- en speelpleinen (bijvoorbeeld Krajicek- en Cruyff-courts) aangelegd en is sportaanbod ontwikkeld. Ervaringen en kennis worden overgedragen aan andere gemeenten. Via een speciale campagne maken we allochtonen en senioren enthousiast voor vrijwilligersfuncties in de sport. Op lokaal niveau helpt de GSF sportieve ouderen en allochtonen als mogelijke vrijwilligers te werven en te mobiliseren voor vrijwilligersfuncties in de sport.

Om in te spelen op de vergrijzing gingen in 2007 vijf pilotprojecten met outdoor-fitnessapparatuur voor senioren van start. Doel is om activiteiten voor senioren in de buitenlucht te organiseren die leiden

Kulturhus Ruurlo

tot meer beweging en ontmoetingen in de eigen woonomgeving.

De thema's *Vrijwilligerswerk* en *mantelzorg* benaderen we op provinciaal niveau selectief. Er zijn veel vrijwilligers en mantelzorgers in Gelderland en het is onmogelijk die allemaal te bereiken.

Vanuit provinciaal gezichtspunt kijken we vooral naar de verbanden waarin *vrijwilligers* zich organiseren. Deze verbanden zijn en worden versterkt door ondersteuning en advies te geven aan bijvoorbeeld sportverenigingen, scouting, plattelandsvrouwenorganisaties, ouderenbonden, patiëntenorganisaties. Daarnaast is ook ondersteuning gegeven aan lokale of regionale serviceorganisaties, zoals vrijwilligerscentrales en sportservicecentra. Deze relatief nieuwe organisaties zijn meestal nog heel kwetsbaar. Via de werkgroep "Sterk in vrijwilligerswerk" en een vergelijkbare werkgroep voor de informele zorg (beide gecoördineerd door Spectrum) werken we aan een sterk kennisnetwerk waarin gezamenlijke nieuwe initiatieven worden ontplooid.

In de afgelopen periode hebben we

veel ervaring en kennis opgedaan met *maatschappelijke stages* in het voortgezet onderwijs. Op zes plaatsen in Gelderland hebben scholen, vrijwilligerscentrales en -organisaties en de werkgroep Sterk in Vrijwilligerswerk in lokale pilots geëxperimenteerd met verschillende vormen van maatschappelijke stages. Deze pilots hebben een vervolg gekregen in het project "Maatschappelijke stages: een wereldklus", waarin vooral de kwaliteitsverbetering van maatschappelijke stages centraal staat.

Wij vinden het belangrijk dat *mantelzorgers* langer en met minder problemen mantelzorg kunnen blijven geven. Zo helpen wij, via de inzet van een adviseur informele zorg, gemeenten en regio's met hun beleid voor informele zorg. Belangrijk is het vormen van netwerken. Er is al veel kennis en expertise aanwezig over mantelzorg en vrijwillige zorg bij veel verschillende organisaties. In de afgelopen periode zijn diverse projecten gesubsidieerd, zoals respijtzorg en scholing informele zorg in de Achterhoek, regionale coördinatie in de Oost-Veluwe en het ontwikkelen van mantelzorgbeleid in een zorginstelling.

Er is specifiek kennis ontwikkeld en beschikbaar ten behoeve van migrantenmantelzorgers en mantelzorg in de palliatieve fase. Door de komst van de Wmo heeft er een herbezinning plaats in de informele zorg.

Versterking van *gemeenschapsvoorzieningen* is vanuit *Voorzet 2005-2008* de afgelopen periode vooral toegespitst op het project Kulturhusen¹. Inmiddels hebben we aan ruim 25 projecten subsidie verleend. Het bouwen duurt uiteraard een tijdje. Daarom is het aantal operationele Kulturhusen nog beperkt. Maar binnen 1 à 2 jaar zal dat aantal snel toenemen. De belangstelling is groot. In de verschillende projecten zijn veel ervaringen opgedaan. Ze staan in het boek "Een vorm van delen" en op de website www.kulturhusen.nl. Kennis delen over de ontwikkeling en exploitatie van Kulturhusen is een belangrijk onderdeel van het totale project.

Behalve aan de Kulturhusen hebben we, via de regeling Vitaal Gelderland, ook aan ongeveer 80 dorpshuizen subsidie verleend om aanpassingen aan nieuwe functies en ontwikkelingen mogelijk te maken.

¹ Landelijk gebied

Werk in uitvoering 2009-2012 Informatievoorziening

Informatievoorziening voor burgers is een van de prestatievelden in de Wmo. De ontsluiting van veel informatie kan het meest effectief op een bovenlokaal niveau worden georganiseerd. Daarom ondersteunen wij gemeenten met de ontwikkeling van een complete,

betrouwbare en actuele digitale sociale kaart. Alle inwoners van Gelderland hebben recht op juiste informatie over zorg, hulp en ondersteuning, en over meedoen in de samenleving. Wij geven die ondersteuning vooral via Biblioservice, Spectrum en Zorgbelang Gelderland. Daarnaast hebben wij samenwerkingsafspraken met

bibliotheeken, MEE-organisaties en GGD'en om gegevens te verzamelen, bij te houden en te ontsluiten. De Gelderse gemeenten zijn zowel opdrachtgever als gebruiker. De 'echte' eindgebruikers zijn de burgers, via de Wmo-loketten. In deze beleidsperiode moet er een Gelderland-dekkende digitale sociale kaart komen voor

Nog nooit zo makkelijk: een boek lenen bij de bieb

Bibliothele veelvraten, luie terugbrengers en gedreven onderzoekers: iedereen heeft baat bij de diensten van de Novetheek. De Noord-Veluwse bibliotheek was in 2005 een van de eerste basisbibliotheeken van Gelderland, en directeur Hetty Kruithof is daar best een beetje trots op.

De voordelen van de samenvoeging van negen Noord-Veluwse bibliotheken tot één grote collectie in 2005 zijn overduidelijk. Elk boek uit de collectie is in één van de negen locaties op te vragen, terug te brengen of af te halen. Boek lenen in Hattem,

inleveren in Epe, Vaassen of Oldebroek. Het maakt niet uit. "Onze boeken circuleren constant langs alle vestigingen", zegt Kruithof.

De provincie Gelderland speelt een belangrijke dienstverlenende rol. Dankzij de Biblioservice van de provincie heeft de Novetheek bijvoorbeeld de beschikking over de bibliobus, die onmisbare, rijdende bibliotheek. Ook kan de Novetheek via de Biblioservice boekencollecties huren.

Gaat dan alles goed met de Noord-Veluwse basisbib? Nee, natuurlijk niet. De inrichting van haar vestigingen is hoognodig aan een renovatiebeurt toe. Boekenkasten zijn uitgevoerd in oubollig donkerbruin, tapijten zijn versleten. Kruithof: "We willen het interieur opfrissen, ruimer maken, zodat het voor onze bezoekers aantrekkelijk wordt om in de bibliotheek te verblijven. Lezen, lekker rondneuzen, onderwijs krijgen. Uitnodigend en verrijkend, dat moet een bezoek aan de Novetheek zijn."

Bibliotheeksamenwerking: vaart achter verbetering

De Gelderse bibliotheken hebben ingrijpende veranderingen doorgemaakt. De vele afzonderlijke bibliotheekorganisaties hebben zich samengesmeed tot een netwerk van 22 basisbibliotheken. Samen vormen zij de *vereniging Samenwerkende Gelderse Bibliotheken, kortweg SGB*.

“De komst van de basisbibliotheek heeft de verhouding tussen bibliotheken onderling compleet veranderd”, zegt SGB-voorzitter Mieke van Nieuwstadt, tevens directeur van deBieb Veluwezoom. “Er wordt veel meer samengewerkt. De SGB ondersteunt dit door de ontwikkeling van innovatieve projecten voor alle bibliotheken in Gelderland. Dat gebeurt in overleg met de provincie, waarvoor wij ook als aanspreekpunt fungeren.”

De SGB houdt de vaart in de verbetering van het Gelderse bibliothekenstelsel. Er zijn ambitieuze doelen gesteld, zoals de totstandkoming van één Gelderse collectie, de uitrol van ‘Makkelijk Lezen Pleinen’ voor laaggeletterden en de invoering van de nationale bibliotheekkaart. Een mooi voorbeeld van het nut van een provinciaal netwerk is het project ‘De Werkplaats’, een lerend netwerk dat bibliotheekmanagers en -professionals in staat stelt kennis te delen en ervaringen uit te wisselen.

Van Nieuwstadt: “De meerwaarde van de provincie is dat ze heel goed signaleert op welke beleidsterreinen de bibliotheken ondersteuning kunnen bieden. Je merkt echt dat we veel prioriteit krijgen. Dat is natuurlijk geheel in de lijn met het belang van de bibliotheek als basisvoorziening voor de burger.”

Bibliotheek in kulturhus Beek

gemeenten en burgers. Met de samenwerkingspartners willen we afspraken maken over het onderhoud van de sociale kaart. De sociale kaart moet ook aansluiten op een landelijk systeem van gegevensverzameling.

Bibliotheekwerk

Zoals gezegd hebben we organisatorisch een grote slag gemaakt. Nu is de uitdaging daarvan de inhoudelijke vruchten te gaan plukken. De

schaalvergroting is een voorwaarde om de inhoudelijke kant van de bibliotheekvernieuwing waar te maken.

Belangrijke zaken die we in de komende periode willen realiseren, zijn:

- een gezamenlijk collectiebeleid
- verdere ontwikkeling van de digitalisering (d.m.v. de invoering van de Nationale Bibliotheekkaart, de realisatie van de Gelderse catalogus en de invoering van Zoek & Boek)

- een scala aan horizontale samenwerkingsprojecten (de basisbibliotheek als vitale sociale en culturele ondernemer, als bruisende plek van informatie-uitwisseling, lezen en literatuur, educatie, cultuur en ontmoeting/debat).

Basisbibliotheken¹ zullen duidelijke relaties moeten aangaan met (brede) scholen, Kulturhusen, centra voor jeugd en gezin en Wmo-loketten. Daarvoor moet de rol van de gemeente als opdrachtgever worden versterkt. Verder willen we het Gelders bibliotheeknetwerk versterken door gezamenlijke projecten en vraaggestuurde programmering van

Biblioservice. De samenwerking tussen Biblioservice en de Overijsselse Bibliotheekdienst wordt uitgebouwd. Inhoudelijke vernieuwing² willen wij stimuleren door goede voorbeeldprojecten en kennis te delen in werkateliers. Wij willen een aantal manifestaties organiseren waarin de bibliotheekvernieuwing op inspirerende wijze centraal staat.

'Wij zien breedtesport als een belangrijk middel voor het verbeteren van de sociale cohesie en de volksgezondheid.' (Gelders Coalitieakkoord)

Sport

We willen sporten voor gezinnen met een smalle beurs mogelijk maken. Dat doen we door fondsen in te zetten (Stichting Leergeld, Jeugdsportfonds). Jongeren hebben hierbij onze

prioriteit. Om dit mogelijk te kunnen maken komt er een Gelderland-breed netwerk van Leergeld-stichtingen en/of Jeugdsportfondsen³. Wij willen verder stimuleren dat gemeenten regionaal gaan samenwerken op het vlak van sportservicepunten, zowel digitaal als fysiek, zodat kennis en ervaringen kunnen worden gedeeld. Hierdoor verbetert de kwaliteit van de sportservicepunten. Per regio willen wij een netwerk van (bovenlokale) sportservicepunten realiseren. In de Achterhoek komt er een pilotproject Sport Servicebureau op basis van het regiocontract. Vrijwilligers van sportorganisaties krijgen daardoor ondersteuning bij administratieve en financiële taken. Andere regio's en gemeenten kunnen hiermee hun voordeel doen (best practice).

Het project B-Fit willen wij in De Vallei in meerdere gemeenten implementeren. Daarmee krijgen we meer aandacht voor gezonde voeding en een actieve leefstijl. We willen zo de negatieve trend van overgewicht helpen ombuigen. In Rivierenland willen we sporten en bewegen voor mensen met een beperking met 5% verhogen. Dat doen we in een pilotproject: vraag en aanbod op het gebied van sport en bewegen voor mensen met een beperking worden in beeld gebracht en op elkaar afgestemd. In aansluiting op het rijksbeleid willen wij ervaring opdoen met projecten "Brede school, sport en cultuur"⁴. Hierin worden zogenoemde combinatiefuncties gerealiseerd. We realiseren minimaal twee pilots waarin Spectrum, Gelderse Sport

2 Cultuur

3 Jeugd

4 Cultuur

Fit is fun

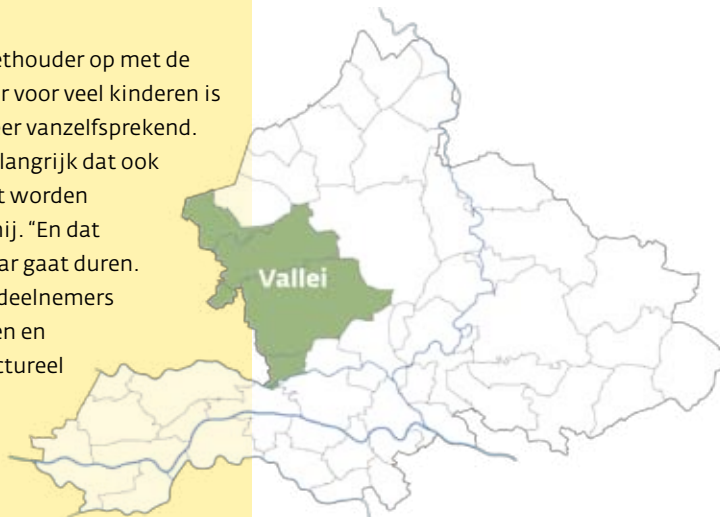
Computeren is leuk en kroketten zijn lekker - vraag het maar aan een willekeurig kind. Een gebrek aan beweging, te veel en te vet eten heeft echter wel serieuze gevolgen. "Eén op de acht kinderen is te dik, en dat aantal neemt alleen maar toe," zegt Frank van Zuilen, wethouder van onderwijs en sport in Ede.

Samen met de gemeente Barneveld, de provincie Gelderland en de Gelderse Sport Federatie is Ede daarom gestart met een programma tegen overgewicht bij kinderen: B-Fit. "Overgewicht leidt niet alleen tot gezondheidsklachten. Dikke kinderen worden vaak gepest en kunnen niet goed meekomen op school," zegt Van Zuilen. "Met B-Fit leren kinderen hoe ze fit kunnen blijven, en dat fit zijn leuk is."

Op scholen en peuterspeelzalen die meedoen aan B-Fit, organiseert de Gelderse Sport Federatie tal van activiteiten om meer te bewegen en

gezonder te eten. Van een fitheidstest tot kooklessen en van sportwedstrijden tot een bezoek van een diëtiste.

Zelf groeide de wethouder op met de "schijf van 5", maar voor veel kinderen is die allang niet meer vanzelfsprekend. "Daarom is het belangrijk dat ook de ouders bij B-Fit worden betrokken," zegt hij. "En dat B-Fit zeker drie jaar gaat duren. Zo kunnen we de deelnemers goed blijven volgen en overgewicht structureel aanpakken."

Overgewicht in Gelderland

	Mannen (20+)	Vrouwen 20+
Totaal overgewicht	50%	41%
Ernstig overgewicht	8%	11%
Bron: Gezondheidskenmerken en medische consumptie naar GGD-regio 2000/'03		

Hulp voor hippe vrijwilligers

'Oefenen met samenleven' - zo zou je een maatschappelijke stage kunnen omschrijven. Vanaf het schooljaar 2011-2012 is iedere jongere in het voortgezet onderwijs verplicht om zich minimaal één keer als vrijwilliger voor de samenleving in te zetten. Tot die tijd kunnen scholen stap voor stap kennismaken met de maatschappelijke stage.

Maar wat vinden jongeren er eigenlijk zelf van? Met die vraag trokken drie hbo-studenten van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen langs verschillende Gelderse scholen. Lianne Bongers, Carola Stassen en Jessie van den Bosch viel één ding op: scholieren hebben vooral behoefte aan een betere voorbereiding van hun maatschappelijk stage. "Voor de meeste jongeren heeft vrijwilligerswerk toch een wat suf imago", vertelt Lianne Bongers. "Terwijl er zo veel mogelijkheden zijn die wél leuk zijn voor jongeren; helpen bij een festival bijvoorbeeld, of bij een voetbalclub. Door een betere voorbereiding krijg je een beter beeld van al die mogelijkheden en zie je dat vrijwilligerswerk helemaal niet suf hoeft te zijn."

Het afstudeerproject was een opdracht van Spectrum. Met steun van Spectrum ontwikkelden de drie studenten een interactief lespakket om de stage goed voor te bereiden en te evalueren. Bongers: "Net als Spectrum vinden wij het belangrijk dat de maatschappelijke stage een succes wordt. Dit lespakket kan daar zeker aan bijdragen."

Federatie, Edu-Art en Kunst en Cultuur Gelderland met elkaar samenwerken. Deze partijen voeren ook het project sport en dans op het VMBO uit. Hierin worden de sport- en de danswereld nauwer met elkaar verbonden. Aansprekende dansactiviteiten vormen een aanvulling op het sportaanbod. Dansen voldoet immers aan de norm voor gezond bewegen. We willen vooral migrantenmeiden (die sterk achterblijven in sport en bewegen) hiervoor interesseren.

'Daar waar nodig willen wij het gemeentelijk beleid op het terrein van verenigingsleven en vrijwilligerswerk ondersteunen...'
(Gelders Coalitieakkoord)

Vrijwilligerswerk

Wij willen de service-infrastructuur voor het vrijwilligerswerk in de regio Noord-Veluwe aanzienlijk verbeteren met het project "Terugdringen hinderlijke wet- en regelgeving voor vrijwilligersorganisaties" (een project uit het regiocontract). De opgedane ervaringen kunnen breder in heel Gelderland worden benut. De werving van allochtone en oudere vrijwilligers, werken we via enkele pilots uit. We helpen gemeenten met praktische en inhoudelijke ondersteuning bij het ontwikkelen en uitvoeren van vrijwilligerswerkbeleid (als onderdeel van de Wmo). Speciale aandacht besteden we aan de versterking van de lokale ondersteuning van het vrijwilligerswerk en de meerwaarde die regionale samenwerking daarbij biedt. Wij willen dat 80% van de Gelderse gemeenten vrijwilligerswerkbeleid voert. Via GSO en KSB stimuleren we vijf projecten die liggen op het snijvlak van

vrijwilligerswerk en arbeidstoeleiding. Maatschappelijke stages⁵ krijgen veel steun vanuit het rijksbeleid. Er is echter een reëel risico dat de kwantiteit ten koste gaat van de kwaliteit. Een overhaaste implementatie kan negatieve ervaringen opleveren voor de jongeren en de organisaties die deelnemen. Een goede begeleiding, coördinatie en samenwerking is noodzakelijk om win-winsituaties voor de jongeren, organisaties, scholen en gemeenten te realiseren. In Gelderland hebben we daar tot nu toe al goede ervaringen mee opgedaan. Deze moeten we benutten en verder uitbouwen. Daarvoor starten we in de regio Noord-Veluwe een pilotproject waarin betrokken partijen met elkaar samenwerken om vraag en aanbod van maatschappelijke stages op elkaar af te stemmen. Ook realiseren wij, in samenwerking met het ministerie van OC&W, drie landelijke pilots waarin de regionale samenwerking rondom maatschappelijke stages centraal staat.

Steun in de rug van de mantelzorger

Mantelzorger zijn is een zware taak. Het is niet makkelijk dag en nacht voor iemand klaar te staan die hulpbehoevend is. Mantelzorgconsulenten helpen daarmee om te gaan. Zij zorgen voor de mantelzorgers.

Plots wordt iemand uit je naaste omgeving ziek en kan niet meer zonder dagelijkse zorg. Als je echtgenoot dementeeert bijvoorbeeld. Of na een hersenbloeding een persoonlijkheidsverandering heeft ondergaan. "Veel

Thuiszorg Maas en Waal

mantelzorgers beseffen niet dat ze mantelzorger zijn. Ze staan gewoon klaar voor hun naasten. Het overkomt je", zegt mantelzorgconsulente Marjan Roerdinkveldboom bij de Vrijwillige Intensieve Thuiszorg (VIT) Oost-Gelderland.

"Mantelzorgers cijferen hun eigen leven vaak compleet weg, stellen zich volledig in dienst van de ander. Ze willen niets uit handen geven, en voelen zich schuldig als ze zelf niet meer kunnen." Dan schiet de mantelzorgconsulent te hulp. "Wij bieden een luisterend oor, komen bij de mantelzorger op huis bezoek om hun vragen te beantwoorden. Praktische, medische en morele."

De steun die de Vrijwillige Intensieve Thuiszorg (VIT) van de Provincie krijgt, is volgens Roerdinkveldboom van grote waarde: "Wij zijn een regionale organisatie die zo lokaal mogelijk bezig wil zijn. Voor bovenplaatselijke en regionale projecten is de provincie zo mogelijk bereid te financieren. Vanuit onze regionale positie kunnen we op provinciaal niveau samenwerken met andere koepels. Dit komt de mantelzorger ten goede."

Mantelzorg

Veel mantelzorgers zijn niet op de hoogte van de mogelijkheden om advies en hulp te vragen. Daar willen we ze bewuster van maken. Overbelasting van mantelzorgers willen we meehelpen te voorkomen. Het bieden van ondersteuning in de directe nabijheid van de mantelzorger is daarbij belangrijk.

In het verlengde hiervan vraagt ook de belangenbehartiging extra aandacht; professionals in de zorg, aanbieders, financiers (gemeenten en verzekeraars) en werkgevers gaan te vaak voorbij

aan de cruciale rol van mantelzorgers. De gemeenten zijn verantwoordelijk voor de steunpunten mantelzorg. De nieuwe financieringsrelatie met de gemeenten (Wmo) is vaak nog fragiel. Wij willen gemeenten ondersteunen, in regio's mantelzorg agenderen, bijdragen aan een dekkend netwerk van ondersteuning voor mantelzorgers en innovatieve pilots steunen. Het versterken van de positie van de mantelzorger en het versterken van de ondersteuning van mantelzorg in Gelderland is voor ons een speerpunt. Hoewel de steunpunten mantelzorg en

vrijwilligerswerk verschillen zijn de organisatorische vraagstukken deels vergelijkbaar. Door netwerkvorming en kennisdelen kunnen wij bijdragen aan kwaliteitsverbetering.

Toelichting:

Hieronder worden de belangrijkste doelen en resultaten schematisch weergegeven. De vermelde budgetten zijn indicatief en richtinggevend voor de uitvoering van het beleid. Bedragen zijn op jaarbasis. In aanvulling op de aangegeven budgetten zullen middelen uit de regiocontracten worden ingezet op de doelen van dit beleidskader (doelen hoofdstukken 4 en 5; in totaal ca. € 10.000.000 ofwel ca. € 2.500.000 op jaarbasis).

Erbij houden

Wij stimuleren gemeenten en maatschappelijke organisaties hun verantwoordelijkheden te nemen om deelname van eenieder aan de samenleving mogelijk te maken.

Gemeenten, verenigingen, scholen en maatschappelijke organisaties stellen burgers in staat tot **VRIJWILLIGERSWERK** en creëren daarbij extra mogelijkheden voor bijzondere groepen (jongeren, ouderen en allochtonen)

€ 1.500.000,-

Beoogde resultaten**Opmerkingen**

Gemeenten in de regio Noord-Veluwe en in minimaal één andere regio werken nauw samen bij de lokale ondersteuning van het vrijwilligerswerk.

Regiocontract Noord-Veluwe (zie ook bij mantelzorg).

Eén pilotproject gericht op participatie van ouderen en één gericht op participatie van allochtonen. Brede verspreiding van de opgedane ervaringen.

Uitwerken in samenwerking met gemeenten en ondersteuningsinstellingen.

GSO/KSB-gemeenten realiseren vijf pilots "sociale activering" (raakvlak vrijwilligerswerk en arbeidsparticipatie).

Via GSO/KSB.

Drie pilots "regionale samenwerking maatschappelijke stage" (Stadsregio Arnhem-Nijmegen, Noord-Veluwe, Stedendriehoek).

Financiering met onder andere bijdrage rijk.

Implementatie van nieuwe landelijke methodieken (reeds beproefd) voor de vernieuwing van het vrijwilligerswerk.

Via de ondersteuningsinstellingen.

Vermindering in de regio Noord-Veluwe van hinderlijke wet- en regelgeving voor vrijwilligers.

Regiocontract Noord-Veluwe.

Gemeenten en maatschappelijke organisaties leveren relevante en goede ondersteuning aan **MANTELZORGERS** en andere informele zorgverleners.

€ 900.000,-

Beoogde resultaten**Opmerkingen**

Meer kennis beschikbaar over de ondersteuningsbehoeften van specifieke doelgroepen (zoals jonge mantelzorgers, migranten-mantelzorgers en mantelzorgers in de GGZ).

Meer kennis beschikbaar over mogelijke ICT oplossingen om mantelzorgers te ondersteunen.

Er is meer bekend over en meer aandacht voor informele zorg respijtzorg bij m.n. gemeenten.

Er zijn inventarisaties beschikbaar over de knelpunten van mantelzorg in relatie tot arbeid en in relatie tot de AWBZ.

Mantelzorgers weten van de mogelijkheden van belangenbehartiging en zijn lokaal vertegenwoordigd. Een dekkend netwerk van ondersteuning voor mantelzorgers in de provincie. Gemeenten in de regio Noord-Veluwe komen tot een gezamenlijke aanpak van de ondersteuning van de mantelzorg.	Regiocontract Noord-Veluwe (zie ook bij vrijwilligerswerk).
BIBLIOTHEEKWERK. Bibliotheken stimuleren mensen tot lezen, voorzien hen van betrouwbare informatie en geven hen gelegenheid tot ontmoeting, debat en cultuurparticipatie.	€ 7.900.000,-
Beoogde resultaten	Opmerkingen
Ondersteuning van alle gemeenten bij het invullen van het gemeentelijke opdrachtgeverschap: gemeenten zijn (beter) in staat hun rol van opdrachtgever van basisbibliotheken in te vullen. 70% van alle basisbibliotheken is gecertificeerd. Vermindering van laaggeletterdheid in Gelderland. Samenwerking van alle basisbibliotheken met andere sectoren zoals onderwijs, cultuur en welzijn (functionele verbreding). Een vraaggestuurd provinciaal expertisecentrum ten behoeve van basisbibliotheken en gemeenten. Een middels programma-afspraken goed functionerend en innovatief provinciaal netwerk voor bibliotheekwerk. Een gezamenlijke collectie Gelderland (alle collecties van basisbibliotheken, de collectie BSG en Arnhem/WSF), voorzien van een zodanige digitale toerusting dat gegevens uitwisselbaar zijn. Manifestaties die op inspirerende wijze de bibliotheekvernieuwing centraal stellen.	Via ondersteuningsinstelling(en) en inzet vernieuwingsgelden. Het opzetten van 'gemakkelijk lezen pleinen' in alle basisbibliotheken.

Gemeenten, sportorganisaties en scholen brengen burgers tot **SPORTEN EN BEWEGEN** met specifieke aandacht voor bijzondere groepen.

€ 1.100.000,-

Beoogde resultaten

Opmerkingen

Behouden / versterken sportinfrastructuur:

160 sportverenigingen voldoen aan de norm "sterke en gezonde sportvereniging" (norm NOC/NSF).

Via ondersteuningsinstelling(en).

Meer en betere sportservicepunten, met name in de regio Achterhoek.

Regiocontract Achterhoek (€ 120.000 voor 3 jaar).

Sportverenigingen hebben 110 plekken meer gerealiseerd voor maatschappelijke stages.

Via ondersteuningsinstelling(en).

Sport en bewegen voor "achterblijvers:"

Faciliteiten zodat gezinnen met beperkte financiële mogelijkheden kosten voor sportdeelname vergoed krijgen.

Via St. Leergeld i.s.m. Jeugdsportfonds.

Gemeenten in de regio Rivierenland realiseren een gezamenlijk project dat gericht is op de sportparticipatie van mensen met een beperking.

Regiocontract Rivierengebied.

Meer bewegen om gezond te blijven en te kunnen participeren:

Ten minste 12 gemeenten implementeren het project "Bewegen op recept".

Via ondersteuningsinstelling(en).

Projecten "Sport, gezondheid en voeding" op de Noord-Veluwe, in Rivierenland en in de Vallei.

Regiocontracten Noord-Veluwe, Rivierenland, Vallei.

Gemeenten implementeren in ieder geval in de regio's Achterhoek, Stedendriehoek en Arnhem-Nijmegen het project "B-fit".

Via ondersteuningsinstelling(en).

Stimuleren samenwerking buurt, onderwijs, sport en cultuur (samenleving):

Ten minste 25 gemeenten maken gebruik van de mogelijkheden die de Impuls "Brede school, sport en cultuur" biedt.

Via ondersteuningsinstelling(en).

Arnhem realiseert het project "Breedtekunst en breedtesport" in minimaal één wijk.

GSO-contract; wijkprogramma Geitenkamp; schakeling met cultuur.

Realisatie van één project "Dans en sport op VMBO".

Schakeling met cultuur.

KULTURHUSEN, DORPSHUIZEN, WIJKCENTRA: wij realiseren met provinciale bijdragen (financiën en kennis) gemeenschapsvoorzieningen gericht op ontmoeting en gezamenlijke sociale activiteiten, op dorps- en wijkniveau. Kulturhusen kenmerken zich door gezamenlijke programmering, management en beheer.

€ 3.300.000,- (totaal t/m 2011: € 13.540.000)

Beoogde resultaten

10 (extra) Kulturhusen, naast de Kulturhusen uit de eerste periode (t/m 2008).

Minimaal 70 subsidieverleningen dorpshuizen/wijkcentra (renovaties).

Ondersteuning voor de programmering in gemeenschapsvoorzieningen.

Subsidiëring van 24 dorpsvisies en 24 dorpshuisplannen.

Een uitvoeringsprogramma voor PS.

Opmerkingen

Voorstel "gemeenschapsvoorzieningen en sociale cohesie op platteland".

Voorstel "gemeenschapsvoorzieningen en sociale cohesie op platteland".

Voorstel "gemeenschapsvoorzieningen en sociale cohesie op platteland".

Voorstel "gemeenschapsvoorzieningen en sociale cohesie op platteland".

Voorstel "gemeenschapsvoorzieningen en sociale cohesie op platteland".

Gemeenten dragen in het kader van de Wmo zorg voor een goede **INFORMATIEVOORZIENING** aan hun burgers.

€ 400.000,- (totaal t/m 2011: € 13.540.000)

Beoogde resultaten

In alle Gelderse regio's hebben gemeenten en burgers toegang tot een sociale kaart Wmo.

Afspraken met bibliotheken, MEE's, GGD'en en zorgaanbieders over onderhoud en actualiteit van de sociale kaart.

De sociale kaart sluit aan op landelijke systemen.

De gegevens op de sociale kaart zijn uitwisselbaar en kunnen door diverse systemen worden ontsloten.

Opmerkingen

In 2009 in Achterhoek, Stedendriehoek, Stadsregio Arnhem-Nijmegen, Gelderse Vallei; in 2010 in Noord-Veluwe en Rivierengebied.

5. Erbij halen

'Wij geven aandacht aan alle inwoners van Gelderland die in sociaal of economisch opzicht een kwetsbare positie innemen...'
(Gelders Coalitieakkoord)

'Daar waar nodig willen wij het gemeentelijk beleid ... ondersteunen en initiatieven gericht op het bevorderen van de maatschappelijke integratie en participatie stimuleren...'
(Gelders Coalitieakkoord)

Meedoen in de samenleving is voor iedereen belangrijk. Toch is meedoen niet voor iedereen vanzelfsprekend. Bijvoorbeeld voor mensen die niet gezond zijn, mensen bij wie lichamelijke of verstandelijke mogelijkheden beperkt zijn of ouderen voor wie de wereld steeds kleiner wordt. Wij vinden dat ongewenst en willen dat iedereen de mogelijkheid heeft om mee te doen. Dit noemen we “volwaardig burgerschap”. De Wmo heeft als uitgangspunt het voor iedereen mogelijk te maken om deel te nemen aan de samenleving. Als mensen met beperkingen belemmerd worden om goed te functioneren, moet de gemeente zorgen voor de juiste compensatie. Dat kan bijvoorbeeld met hulpmiddelen (rolstoel, aangepaste auto) of door ondersteuning (huishoudelijke hulp). Zo kan iemand met beperkingen mogelijk toch zelfstandig een huishouden voeren. Maar het kan ook gaan om het voorkomen of verminderen van sociaal isolement. Mogelijkheden om anderen te ontmoeten zijn dan essentieel. Mobiliteit is een andere belangrijke voorwaarde voor “volwaardig burgerschap”. Met ons OV-beleid, met name de regiotaxi¹, dragen wij hieraan bij.

We gaan uit van het beleidsprincipe: “algemeen waar mogelijk, specifiek waar nodig”. Dat betekent algemene voorzieningen zo inrichten en vormgeven dat zoveel mogelijk mensen en groepen er gebruik van kunnen maken. Het betekent ook: mensen niet op voorhand, op grond

van hun beperkingen, als doelgroep definiëren en voor zo'n doelgroep, specifieke activiteiten of voorzieningen creëren. Het is dan wel belangrijk dat algemene voorzieningen ook rekening houden met kwetsbare groepen en daar hun aanbod op aanpassen. Een sportvereniging moet bijvoorbeeld ook ouderen het nodige te bieden hebben, eventueel met aanpassingen. Een Kulturhus moet goed rolstoeltoegankelijk zijn. Natuurlijk is dat niet altijd voldoende. Soms is meer nodig. Bijvoorbeeld professionele hulp, aangepast vervoer (regiotaxi) of activiteiten in een eigen veilige omgeving (mensen met verstandelijke beperkingen). Leidend moet zijn wat mensen nodig hebben om zelf de regie over hun eigen leven te kunnen voeren.

Om zelf de verantwoordelijkheid te hebben en de keuzes te kunnen maken, is het belangrijk dat mensen over betrouwbare informatie kunnen beschikken. Zeker nu de marktwerking op het terrein van zorg en welzijn toeneemt. Kwaliteit van de zorg en keuzevrijheid van de zorgvragers zijn daarbij essentieel. Om dat te waarborgen moeten de zorgvragers hun krachten bundelen tegenover financiers (gemeenten en verzekeraars) en aanbieders (grote zorginstellingen). Dit geldt in het bijzonder voor mensen die zich in een kwetsbare en afhankelijke positie bevinden. Wij willen zorgvragers een stem geven zodat zij zich kunnen laten horen en als het nodig is actie kunnen voeren. Dak- en thuislozen² vormen een

bijzondere groep mensen die niet volwaardig deelneemt aan de samenleving. Het zijn mensen die, door uiteenlopende persoonlijke omstandigheden, de regie over hun leven zijn kwijt geraakt en geen eigen woning meer hebben. Gevolg is dat ze of op straat leven of onderdak vinden in tijdelijke opvangsituaties. Vaak spelen psychische klachten, sociale en financiële problemen en verslavingsproblematiek een grote rol. In de afgelopen periode hebben wij veel ondernomen om deze groep een gezicht en een stem te geven. We hebben ons, samen met de grotere steden, ingespannen om de voorzieningen voor deze groep te verbeteren. In het kader van de Wmo ligt ook hier de primaire verantwoordelijkheid bij de gemeenten.

Een thema dat sterk gerelateerd is aan erbij halen is het integratievraagstuk. Als we kijken naar migranten in Nederland en in Gelderland, dan wordt duidelijk dat er sprake is van achterstanden op een aantal terreinen, zoals arbeid³ en inkomenspositie, onderwijs, huisvesting en gezondheid. Ook vinden veel migranten nog slecht de weg naar voorzieningen op het gebied van zorg en welzijn. Specifiek in de jeugdzorg speelt het probleem van de ondervertegenwoordiging van migranten in de lichte vormen en de oververtegenwoordiging in de zware vormen van hulpverlening⁴. Toch zijn er ook positieve tendensen waarneembaar; het opleidingsniveau van de jongere generatie stijgt, en men krijgt meer mogelijkheden op de

¹ Regiotaxi

² Wonen

³ Arbeid

⁴ Jeugdzorg

Woonwijk Presikhaaf in Arnhem

arbeidsmarkt. Er is een migranten-middenklasse aan het ontstaan.

Steeds duidelijker wordt de laatste jaren dat integratie een gemeenschappelijke opgave voor de hele samenleving is: niet alleen voor de migranten maar ook voor de ontvangende samenleving. Van migranten mag worden verwacht dat zij zich inspannen om volwaardig deel te nemen aan de samenleving. Maar de samenleving moet de migranten ook een kans geven. Het is van belang ervoor te zorgen dat er geen uitsluitingsmechanismen optreden. Uitsluiting en discriminatie kunnen ertoe leiden dat mensen zich opsluiten in eigen kring en met de rug naar de samenleving gaan staan. Dit kan uiteindelijk leiden tot radicalisering en extremisme.

Het maatschappelijke en politieke debat over integratie kent grote tegenstellingen, er is weinig consensus over probleem en aanpak. Duidelijk is wel dat toenemende scherpere tegenstellingen en een toenemende segregatie als bedreigend voor de samenleving als totaal worden ervaren: het bedreigt de sociale samenhang. Er is dus werk aan de winkel daar waar de segregatie toeneemt. Het is onacceptabel dat er een tweedeling in de maatschappij ontstaat, en dat mensen geen gelijke kansen krijgen in

de samenleving, iedereen moet tot zijn recht kunnen komen en zijn talenten kunnen ontplooien. Als die tweedeling ook nog langs etnische scheidslijnen gaat lopen, ontstaan er risico's, zoals polarisatie, interetnische spanningen, discriminatie en radicalisering. Deze bedreigingen voor de sociale samenhang moeten we voorkomen door in te zetten op tolerantie, ontmoeting en dialoog, dan wel bestrijden door bij te dragen aan het in kaart brengen hiervan en het aanreiken van methodieken en instrumenten aan gemeenten en lokale instanties om hiermee aan de slag te gaan. De integratieproblematiek zien wij als een zeer belangrijk thema dat nog decennia lang volop de aandacht zal vragen van samenleving en politiek.

In het vorige hoofdstuk (*Erbij houden*) hebben we aangegeven dat de gemeente centraal staat. Dit is ook zo voor "erbij halen". Op gemeentelijk niveau is de Wmo leidend. Door het decentrale karakter van de wet kunnen tussen gemeenten onderling verschillen ontstaan. De invoering van de Wmo is onderdeel van een ingrijpende wijziging in de organisatie en financiering van de zorg. In de komende jaren zal die wijziging meer vorm krijgen. De AWBZ-zorg zal steeds meer verschuiven naar gemeenten en zorgverzekeraars. Ook de marktwerking

in de zorg zal verder gaan. Voor met name het zorgvragersbeleid betekent dit dat zorgvragers een sterke positie moeten verwerven als belanghebbende en als marktpartij.

Een aantal provinciale thema's dat al jaren op de provinciale beleidsagenda staat, sluit aan bij zowel de Wmo- als de AWBZ-zorg: vergrijzing, zorgvragersbeleid, dak- en thuislozen, maatschappelijke opvang, dementie, palliatieve zorg, integratiebeleid en ambulancezorg.

Waar bouwen we op voort?

De *implementatie van de Wmo* is voor de gemeenten een omvangrijke operatie die onderdeel vormt van een ingrijpende herstructurering van het stelsel rond zorg en welzijn. Het gaat aan de ene kant om geheel nieuwe beleidsverantwoordelijkheden, aan de andere kant om het herijken en herwaarderen van al langer bestaande verantwoordelijkheden. Met een Wmo-makelaar inventariseren we hoe wij kunnen bijdragen. Met de Wmo-desk bouwen wij kennis op, verspreiden die (www.wmo-gelderland.nl) en bieden we praktische hulp aan gemeenten en maatschappelijke partners. Het is de bedoeling dat de belangrijkste vragen beantwoord worden met een goed aanbod van samenwerkende ondersteuningsinstellingen (met name

Spectrum, Gelderse Sport Federatie, Zorgbelang Gelderland, Osmose, Enzovoort). Soms gebeurt dat in combinatie met subsidieverlening. Deze aanpak is sterk vraaggericht.

In de afgelopen beleidsperiode is veel bereikt binnen het *zorgvragersbeleid*. Kleine, versnipperde belangen- en patiëntenorganisaties zijn gebundeld in Zorgbelang Gelderland. Deze sterke, gebundelde provinciale belangenorganisatie, met de naam 'Zorgbelang', geldt inmiddels als voorbeeld voor vrijwel alle provincies en de landelijke vereniging.

In de afgelopen vier jaar heeft de ondersteuning van de belangenbehartiging op gemeentelijk niveau een veel hogere prioriteit gekregen. Dat komt vooral door de Wmo.

In de vorige beleidsperiode vormde *dakloosheid* een belangrijk speerpunt in het provinciale beleid. Met een aanvalsplan zijn wij de strijd aangegaan tegen het groeiende maatschappelijk probleem van dakloosheid. Het thema staat op de agenda bij de verantwoordelijke centrumgemeenten. Daarbij hebben we ons vooral gericht op het in beeld brengen van de problemen, de opvang en de ketenzorg voor daklozen.

Het programma Ontgroening en Vergrijzing⁵ heeft een flinke stimulans gegeven aan de ontwikkeling en realisatie van woonservicegebieden in Gelderland. In de provincie zijn inmiddels zo'n 30 voorbeelden van woonservicegebieden. Wij hebben hierin, samen met gemeenten, corporaties, zorg- en welzijnsinstellingen, veel ervaringen opgedaan. Ervaringen die breed en gevarieerd zijn omdat de context van de projecten sterk verschilt (platteland en stad, verschillen in initiatiefnemers, trekkers en participanten). Van die

ervaringen kunnen we leren. Ze zijn voor iedereen toegankelijk. Via een website (www.kennispleinvergrijzing.nl), themabijeenkomsten en conferenties wordt de kennis gedeeld. Naast het woonserviceconcept heeft ook de praktische toepassing van ICT en domotica⁶ (huiselektronica) in een groot aantal pilots veel aandacht gekregen. Verder is in projecten ervaring opgedaan met thema's als sport en bewegen voor ouderen⁷ (outdoor fitness), consultatiebureaus voor ouderen en dienstverleningsarrangementen. Ook deze kennis delen we via het kennisplein vergrijzing⁸.

De afgelopen periode hebben wij het *integratiebeleid* vooral vorm gegeven in partnerschap met de groot- en kleinstedelijke gemeenten. Wij hebben in 'Voorzet 2005-2008' en in de nota 'Gelderland krijgt kleur', aangegeven dat de rol van de provincie op het terrein van integratie bescheiden is. Door een goede matching met gemeentelijk beleid kan onze beleidsinspanning en middeleninzet rendement opleveren. Dit is echter geen eenvoudige opgave

gebleken, het thema integratie wordt door gemeenten op verschillende manieren opgepakt en is op verschillende plaatsen belegd binnen de gemeentelijke organisatie. Voor het bevorderen van samenhang, afstemming en kennisuitwisseling hebben wij een kennisplatform met de GSO en KSB-gemeenten opgericht. Wij hebben in de afgelopen jaren steeds twee à drie keer per jaar bijeenkomsten georganiseerd van dit platform. Resultaten zijn geboekt op o.a. kennisuitwisseling rondom problematiek van witte en zwarte scholen⁹, interculturalisatie jeugdzorg¹⁰ en het uitbrengen van een jaarlijkse integratiemonitor. Op verzoek van het Rijk ondersteunen wij vanaf 2006 het proces van de vorming van een dekkende antidiscriminatie-infrastructuur in Gelderland.

De komende jaren verwachten we in Gelderland een forse toename van het aantal mensen met *dementie*. Van nu tot 2030 wordt er in Gelderland een toename van ca. 80% verwacht

5 Wonen

6 ICT

9 Onderwijs

7 Sport

10 Jeugd

8 Welzijn

(van ca. 26.000 nu naar ca. 46.000 in 2030). In plattelandsgebieden zal de groei sterker zijn dan in steden.

In de afgelopen periode hebben wij ingezet op drie speerpunten. Die waren gericht op de verbetering van de directe hulp aan deze mensen en hun mantelzorgers.

Het eerste speerpunt was gericht op verbeteringen rond de diagnose. Inmiddels zijn veel Gelderse huisartsen en verpleegkundigen/praktijkondersteuners bijgeschoold¹¹.

Het tweede speerpunt richtte zich op de verbetering van de afstemming van het regionaal aanbod met de regionale vraag. Met provinciale subsidie is vanuit het Alzheimer Centrum Nijmegen ondersteuning geboden aan regio's bij de uitvoering van het Landelijk Dementieprogramma (LDP). Ook zijn concrete regionale projecten gesubsidieerd voor de uitvoering van LDP-projecten.

Als derde speerpunt is ingezet op de ontwikkeling van Ontmoetingscentra voor mensen met dementie en mantelzorgers¹².

De ontwikkeling van de *palliatieve zorg* in Gelderland hebben wij vooral kwalitatief ondersteund. Dit hebben wij voor een belangrijk deel gedaan via het door ons ingestelde Platform Palliatieve Terminale Zorg Gelderland. In dit platform zitten vertegenwoordigers van integrale kankercentra, regionale netwerken palliatieve zorg, zorgvragers, vrijwilligers palliatieve terminale zorg, zorgkantoren en provincie. Verder hebben wij in de afgelopen jaren aan vijftientig projecten subsidie verleend. Nieuwe ontwikkelingen zijn hiermee gestimuleerd en regionale knelpunten aangepakt. Zo is informatiemateriaal gemaakt – waaronder de website www.palliatievezorg gelderland.nl – en zijn er ketenzorgprojecten uitgevoerd. Investerings in de huisvesting van hospicevoorzieningen waren in deze beleidsperiode niet mogelijk.

In het Coalitieakkoord is daarmee nu wel rekening gehouden.

De *ambulancezorg* is ook in de afgelopen periode een punt van zorg gebleven. Ondanks onze inspanningen is het nog niet gelukt om de financiering, waarvoor ook het Rijk én de verzekeraars verantwoordelijk zijn, te verbeteren. Het gevolg is dat in een aantal gebieden in de provincie Gelderland het landelijke referentieniveau voor de aanrijdtijd van een ambulance niet wordt gerealiseerd. Het streefcijfer is dat een ambulance afhankelijk van de regio tussen de 90-94% van de gevallen binnen 15 minuten na ontvangst van een melding aanwezig is.

Met maatregelen zoals de motorambulance hebben wij wel enige verbetering weten te bereiken, maar dat kan de zorg van een groot aantal inwoners in Gelderland niet wegnemen. De voorgenomen aanpassing van de wetgeving stagneert op dit moment. Onder de huidige wetgeving zullen wij ons beleid onverminderd voortzetten.

¹¹ Gezondheidszorg

¹² Mantelzorg

Werk in uitvoering 2009-2012

Wmo

Het project *Wmo-makelaar/Wmo-desk* loopt tot en met september 2009. Wij willen, als deze aanpak succesvol blijkt, de expertise uit dit project (de kennis over de Wmo in Gelderland en de verbeterde samenwerking en afstemming tussen de Gelderse ondersteuningsinstellingen) behouden en verder uitbouwen.

Wij zien de Wmo-makelaar/Wmo-desk als een gezamenlijke front-office (één loket) van de ondersteuningsinstellingen. Het is mogelijk daarmee door te gaan na de projectperiode ten laste van de reguliere subsidiebudgetten voor de instellingen. De doorwerking van de eerste invoeeringsstappen van de Wmo en mogelijke volgende aanpassingen zullen ook de komende jaren nog veel aandacht vragen.

Wij willen de ervaringen en inzichten bundelen zodat kennis gedeeld wordt en ook kan worden ingezet op terreinen als wonen, arbeid en vervoer.

Met deze activiteiten geven wij een extra impuls aan het mogelijk maken van volwaardige deelname aan de samenleving van iedereen. Vooral ook van diegenen waarvoor dat niet zonder meer gaat.

Zorgvragersbeleid

Het zorgvragersbeleid blijft gericht op versterking van de positie van zorgvragers. De problemen die zorgvragers ervaren en de inhoud van hun zorgvraag komen nog onvoldoende tot uiting in een krachtige zorgvraag. Dat komt onder meer doordat de groep zorgvragers divers is. Ook zijn sommige groepen zorgvragers te klein en onvoldoende in staat om de eigen behoeften en wensen te verwoorden. Met wensen van zorgvragers wordt

vaak onvoldoende rekening gehouden. Woningen en voorzieningen¹³ zijn niet goed toegankelijk, het openbaar vervoer¹⁴ heeft te veel beperkingen, informatie is vaak ingewikkeld.

Voor het verwoorden van de zorgvraag en het oplossen van knelpunten en belemmeringen is de juiste kennis en informatie onontbeerlijk. Met behulp van de juiste informatie kunnen zorgvragers regie voeren, keuzes maken en beter opkomen voor hun eigen belangen. Voor de collectieve belangenbehartiging en het informeren van maatschappelijke organisaties moeten we goed weten wat de zorgvraag is. Een meldpunt voor klachten levert inzicht in belangrijke knelpunten waarop actie nodig is.

Wij willen op drie manieren de positie van zorgvragers versterken:

- Wij ondersteunen zorgvragers om voor hun eigen belangen op te

¹³ Wonen

¹⁴ Openbaar vervoer

Emancipatie van allochtone vrouwen: elk succes is er één

Soraya Letterie-Akhoundzadeh heeft een belangrijke missie: zorgen voor een grotere emancipatie van allochtone vrouwen in Gelderland. De van oorsprong Iraanse is sinds haar pensioen voorzitter van een maatschappelijk betrokken groep allochtone vrouwen: het P-team (participatieteam) Nijmegen bij landelijke stichting PaFemme. De P-teams zetten zich lokaal in voor de emancipatie van de allochtone vrouwen "door en voor actieve vrouwen met kleur." Bijvoorbeeld door vrouwen te stimuleren als zelfstandig ondernemer een eigen zaak te beginnen. De emancipatie van allochtone vrouwen is een ernstig probleem en zal dat voorlopig blijven, zegt Letterie. "Het is niet makkelijk om deze vrouwen te bereiken. Maar elk succes is er één."

Gelukkig zijn er steeds meer vrouwen die wél voor een opleiding of een baan kunnen kiezen. Dat geeft hoop op de toekomst." Ondersteuning krijgen de teams van het Gelderse Emancipatiebureau Enzovoort uit Arnhem, en ze maken facilitair gebruik van het Internationale Vrouwen Centrum Nijmegen. Ze organiseren bijeenkomsten en congressen en streven ernaar gemeentes te adviseren. "We komen bijeen zo vaak als nodig is. De bedoeling is ook dat we druk uitoefenen, een vuist maken richting politiek en bestuur."

komen. Wij zorgen dat zorgvragers, die in een Wmo-raad, cliëntenraad, inspraakorgaan, gebruikersplatform of indicatieorgaan zitten, over kunde, kennis en informatie beschikken. Zo kunnen ze hun rol als belangenbehartiger vervullen. Zorgvragers met vragen en klachten kunnen terecht bij het loket voor informatie en klachtopvang (IKG).

- In het provinciale beleid op deelterreinen buiten dit kader zoals jeugd¹⁵, cultuur¹⁶, wonen¹⁷, arbeid¹⁸, willen wij rekening houden met de belangen van zorgvragers en mensen met een beperking. In de komende beleidsperiode willen we ons inspannen om de provinciale personeelssamenstelling¹⁹ meer een afspiegeling te laten vormen van de Gelderse samenleving.

- Een betrouwbare informatievoorziening voor alle zorggebruikers in Gelderland. Verder een goede klachtopvang en behandeling en daarop gebaseerde beleidsaanbevelingen. Een provinciale denktank zal trends en ontwikkelingen bij elkaar brengen en hierover adviseren aan overheden, instellingen en verzekeraars.

'De provincie bevordert een sluitende ketenaanpak door ontbrekende schakels in te vullen (bijvoorbeeld sociale pensions), zodat niemand onvrijwillig op straat hoeft te leven.' (Gelders Coalitieakkoord)

Dakloosheid

Dakloosheid staat inmiddels goed op de gemeentelijke agenda's, vooral bij de centrumgemeenten. Vanuit het rijks-

beleid zijn extra middelen beschikbaar voor dakloosheid/maatschappelijke opvang. De voorwaarde is wel dat gemeenten hun beleid uitwerken volgens de formule van het '(Regionaal) Stedelijk kompas' (beleidsnota waarin, analyse, doelen, instrumenten en wijze van aanpak worden geconcretiseerd). In het kompas krijgt de gemeentelijke regierol vorm. Daarmee wordt onze doelstelling gerealiseerd dat (centrum)gemeenten hun beleidsverantwoordelijkheid adequaat invulling geven. In verschillende regio's wordt ook nadrukkelijk de link gelegd met de regiogemeenten. Het beleid wordt ingevuld op basis van gezamenlijke verantwoordelijkheid. Een positieve ontwikkeling die hiermee samenhangt is ook dat in meerdere regio's samenwerkingsafspraken

¹⁵ Jeugd

¹⁶ Cultuur

¹⁷ Wonen

¹⁸ Arbeid

¹⁹ Personeelsbeleid

worden gemaakt in het kader van de Openbare Geestelijke GezondheidsZorg (OGGZ). Via de regiocontracten worden in vier regio's (Stadsregio Arnhem-Nijmegen, Achterhoek, Stedendriehoek, Vallei) projecten gehonoreerd.

Onze bijdrage de komende jaren is vooral gericht op een sluitende keten-aanpak. In het bijzonder is er aandacht nodig voor het voorkomen van dakloosheid, bijvoorbeeld door schuldhulpverlening. Maar ook het einde van de keten, namelijk terugkeer in de samenleving, moet verbeterd. Het

gaat dan om huisvesting²⁰, werk²¹ of dagbesteding. Wij zoeken naar mogelijkheden om met partners sociale pensions te initiëren en te financieren. Een specifiek punt vormt de registratie. Het met provinciale middelen ontwikkelde systeem is klaar voor implementatie en zal vanaf 2009 in alle

²⁰ Wonen

²¹ Arbeid

Ede: segregatie in het basisonderwijs

Witte en zwarte basisscholen, het is in Ede de harde realiteit. Zeker voor directeur Ellen Kok van openbare basisschool De Bongerd. Op haar school, die van oorsprong wit was, zitten alleen nog maar allochtone leerlingen.

"De integratie loopt al spaak bij de basis. Onze kinderen leren de Nederlandse taal en cultuur eigenlijk alleen via de leerkracht," verzucht Kok. De problemen vallen niet te ontkennen. De praktijk is dat bijna alle christelijke basisscholen in Ede overwegend wit zijn, de openbare in sommige wijken zwart.

Blij is de directeur met de betrokkenheid van de provincie Gelderland. Zo heeft de school onlangs subsidie gekregen waarvan een adviseur interculturele communicatie is aangesteld. Zij houdt spreekuren voor ouders en geeft cursussen opvoedingsondersteuning.

Ook konden twee allochtone moeders op cursus om zich op deelname in de ouderraad en de medezeggenschapsraad voor te bereiden. Een belangrijk punt, omdat de betrokkenheid van

allochtone ouders bij de school laag is.

De provincie doet wat zij kan, maar de verantwoordelijkheid voor het onderwijs ligt uiteindelijk bij de gemeente.

"We pleiten al jaren voor spreiding van allochtone leerlingen, maar dat ligt politiek gevoelig in Ede." Een geplande, forse opknopbeurt van de wijk rond De Bongerd kan soelaas bieden. Kok:

"Hopelijk is dat een stap in de goede richting. We willen heel graag een grijze school worden."

centrumgemeenten worden ingevoerd. Daarmee ontstaat betrouwbaar inzicht in aantallen, beschikbare opvang en hulp.

'wij zetten het beleid voort op het gebied van woon- en zorgvormen voor ouderen en richten ons vooral op het ondersteunen en stimuleren van vernieuwende initiatieven en experimenten.' (Gelders Coalitieakkoord)

Ontgroening en vergrijzing

Het programma Ontgroening en vergrijzing wordt in de vorm van een vervolgprogramma (O&V-2) voortgezet. In dit programma wordt voortgebouwd op de ervaringen met de realisatie van woonservicegebieden. Projecten gericht op vernieuwende en aanvullende woonvormen²² zoals kleinschalige woonvormen voor dementerenden en ICT- en domoticaprojecten willen wij extra stimuleren. Wij willen de regierol van gemeenten ondersteunen. De positie van de gebruikers (zorgvragers, bewoners, cliënten) zal extra aandacht krijgen. Het actief delen van ervaringen en kennis op het terrein van O&V blijven wij bevorderen. Ook arbeidsmarktaspecten²³ zoals het langer doorwerken van ouderen zullen in het vervolgprogramma aandacht krijgen.

Onze activiteiten met betrekking tot het thema dementie zullen wij in de periode 2009-2012 uitwerken in het vervolgprogramma Ontgroening en Vergrijzing. De projecten die in de vorige periode gestart zijn, zullen worden afgerond en ervaringen zullen worden uitgedragen.

Integratiebeleid

Wij werken op drie manieren aan integratiebeleid:

- Integratie als een onderdeel van Regionale Samenwerkingsprogramma's (RSP)
- Integratiebeleid specifiek
- Integratie als onderdeel van andere beleidsterreinen.

Integratie in de Regionale Samenwerkingsprogramma's²⁴

Integratie is een onderdeel van de Regionale Samenwerkingsprogramma's: het thema is benoemd in de GSO-contracten en de KSB-contracten. Het voorkomen van etnische spanningen en het voorkomen en wegwerken van onderwijsachterstanden zijn onderdeel van het speerpunt integrale wijkontwikkeling.

Integratiebeleid specifiek

Op het gebied van antidiscriminatie zal medio 2009 de wettelijke regeling antidiscriminatiebeleid ingaan. Ook in onze provincie wordt een dekkende structuur van antidiscriminatievoorzieningen opgezet in de politieregio's Zuid, Midden en Noord/Oost.

Op grond van de overbruggingsregeling antidiscriminatiebeleid ontvangen wij budget van het Ministerie om de vorming van drie regionale antidiscriminatiebureaus te stimuleren. In de periode 2009-2012 willen wij hier steun aan geven, maar dit is wel afhankelijk van de invulling van de rol van de provincie en de middelen hiervoor in de uiteindelijke wettelijke regeling.

Zoals wij al aangaven weten gelukkig veel migranten hun weg te vinden in onze samenleving. Zij willen gewoon als Nederlander behandeld worden. Er zijn echter onder de migranten ook groepen waarbij de integratie moeizaam verloopt.

Zo is de situatie van veel migrantenvrouwen zorgelijk, zij zijn zodanig aan huis, echtgenoot, gezin en familie gebonden dat de eigen ontwikkelingsmogelijkheden ingeperkt zijn. Zij kunnen niet gewoon meedoen in de samenleving. Hun positie op de arbeidsmarkt²⁵ is slecht, er zijn weinig mogelijkheden tot emancipatie. Het verbeteren van deze omstandigheden

vergt maatwerk, waarbij wij willen aansluiten op initiatieven op gemeentelijk niveau. Met name de GSO-gemeenten (wijkaanpak) en de KSB-gemeenten zijn hierbij onze partners.

In het onderwijs is het bestaan en het ontstaan van witte en zwarte scholen een ontwikkeling die integratie bemoeilijkt en volgens sommigen bedreigt. Voor het tegengaan van een dergelijke segregatie is ouderbetrokkenheid essentieel. En ook breder geldt dat ouderbetrokkenheid cruciaal is om achterstand van migrantenkinderen in het onderwijs te voorkomen. Ook dit thema willen wij in overleg met betrokken partijen, scholen, ouders en gemeenten vertalen in concrete acties. Het gaat daarbij om ondersteuning van zowel scholen als ouders²⁶.

Als het gaat om jongeren willen wij inzetten op de problematiek van polarisatie en radicalisering. Uitingen van extreem rechts en moslim-extremisme zijn hierbij aan de orde. In het vrijwilligerswerk geven wij, zoals al aangegeven, specifiek aandacht aan de participatie van migranten. De ondersteuningsinstellingen zullen wij inzetten om gemeenten en maatschappelijke organisaties te ondersteunen bij het vergroten van de betrokkenheid van migranten bij hun directe leefomgeving (vergroten sociale samenhang).

Integratie als onderdeel van andere beleidsterreinen

Om vooroordelen en discriminatie te verminderen willen wij bijdragen aan positieve beeldvorming en aan ontmoeting en dialoog²⁷ tussen individuele mensen en groepen. Wij zullen projecten steunen die zich hierop richten. Vooral op het gebied van sport en cultuur zien wij mogelijkheden. **Schooluitval:** aandacht voor de problematiek van migrantenjongeren

22 Wonen

23 Arbeid

24 RSP

25 Arbeid

26 Jeugd

27 Cultuur

zal onderdeel zijn van het programma 'Aanval op de uitval', waarmee wij beogen het aantal voortijdige schoolverlaters in het MBO terug te dringen.

Interculturalisatie jeugdzorg²⁸: zie het voornemen uit de uitvoeringsagenda om de jeugdzorg zo in te richten dat jongeren van allochtone afkomst kwalitatief goede begeleiding en zorg ontvangen.

Op het gebied van *arbeidsmarktbeleid* stimuleren wij de totstandkoming van platforms onderwijs – arbeidsmarktbeleid. Nadat een regionale arbeidsmarktanalyse is opgesteld worden concrete projecten uitgevoerd die zich richten op de verbetering van de aansluiting onderwijs – arbeidsmarkt. Hierbij kunnen ook projecten aan bod komen die zich richten op migranten.

Onze beleidsbenadering kan gevolgen hebben voor de structuur van de ondersteuning. Hierbij streven wij naar behoud en verdere ontwikkeling van een hoogwaardig kennisinstituut dat relevante informatie verzamelt, analyseert en beschikbaar stelt aan provincie, gemeenten en maatschappelijke organisaties. Daarnaast willen wij op deelgebieden zoals bijvoorbeeld sport, jeugd, zorgvragers en cultuur, meer aandacht geven aan de integratiethematiek. Een verkleining van Osmose en overdracht van taken aan andere ondersteuningsorganisaties ligt daarbij voor de hand.

In ons personeelsbeleid²⁹ willen wij als provinciale organisatie onze verantwoordelijkheid nemen. In de komende beleidsperiode willen we ons inspannen om de provinciale personeelssamenstelling meer een afspiegeling te laten vormen van de Gelderse samenleving.

'Vanuit de doelstelling om de sociale infrastructuur binnen de provincie te

bevorderen streven wij naar een dekkend netwerk van palliatieve zorg.'
(Gelders Coalitieakkoord)

Palliatieve zorg

Voor de palliatieve zorg is in het Coalitieakkoord een extra financiële ruimte van 0,5 miljoen euro opgenomen. Deze middelen zetten wij in voor de realisatie van een dekkend netwerk van hospicevoorzieningen en versterking van de hospice-infrastructuur in Gelderland. Dit doen wij door in regio's met minder dan zes hospiceplaatsen per 100.000 inwoners nieuwe initiatieven, of uitbreiding van bestaande initiatieven, te subsidiëren. Ook bieden wij hospices de mogelijkheid subsidie aan te vragen voor het inhuren van een adviseur. Dat kan als zij structurele financiering van hun huisvestingslasten willen regelen via de Wet Toelating Zorginstellingen (WTZi) of de Regeling kleinschalig wonen. Aan versterking van de hospice-

infrastructuur willen wij bijdragen door alle hospicevoorzieningen een subsidie te geven voor deskundigheidsbevordering/scholing van personeel en vrijwilligers. Via de subsidieregeling Sociaal Beleid kunnen vernieuwende projecten worden gehonoreerd. Over het beleidsthema palliatieve zorg hebben wij een afzonderlijk voorstel aan Provinciale Staten voorgelegd.

'De ambulancevoorziening blijft ook voor ons een zorg. Wij willen als provincie nadrukkelijk een regierol blijven voeren.....'
(Gelders Coalitieakkoord)

Ambulancezorg

Ook de komende beleidsperiode zullen wij ons onverminderd inspannen om de ambulancezorg in Gelderland te verbeteren. Hierbij gaan wij uit van de vorming van eenduidige regionale ambulancevoorzieningen (RAV-vorming).

Inmiddels zetten wij in de regio Gelderland-Zuid extra middelen in om een pilot uit te voeren ter verbetering van de aanrijdtijden. Tevens wordt in de regio's Gelderland-Midden en Noord- en Oost-Gelderland bijgedragen aan verbetering van de prestaties. Wij willen met deze ongebruikelijke aanpak aantonen dat de dienstverlening onder de maat blijft louter vanwege financiële redenen. Dat is onaanvaardbaar omdat het om leven of dood kan gaan. Dit betekent niet dat wij bereid zijn structureel medeverantwoordelijkheid te dragen voor een financiering die wel toereikend is. Deze verantwoordelijkheid ligt bij het Rijk en de verzekeraars. Wij zullen hen daar keer op keer op blijven aanspreken. Uiteraard zullen wij onze eigen bevoegdheden maximaal inzetten om de prestaties van de ambulancezorg te verbeteren. Dat doen we vooral op plaatsen waar de prestatie het meest onder de maat is.

²⁸ Jeugdzorg

²⁹ Personeelsbeleid

Sporten én relaxen in Doesburg

Geinig, zo'n wipkip. Maar als je veertien bent, is al dat gewiebel natuurlijk al lang niet cool meer. "Dan ga je liever een balletje trappen, of skaten," zegt Marjel Willekes, beleidsmedewerker bij de gemeente Doesburg. Daar kunnen jongeren sinds vorig jaar volop door een halfpipe roetsjen, of panna spelen, een soort straatvoetbal. "Wij vinden het belangrijk dat kinderen en jongeren voldoende spel- en sportmogelijkheden hebben," vertelt Willekes. "Voor kleine kinderen waren er wel speelpleintjes, maar de wat oudere kinderen konden eigenlijk nergens terecht. Daar wilden we in Doesburg iets aan doen."

Zo ontstond 'o313', een multifunctioneel jongerencentrum met een groot sport- en spelplein ervoor. De Doesburgse jeugd kon actief meedenken over wat zij graag zouden zien. Een heus poppodium bijvoorbeeld, een skatebaan, een pannaveldje en een plek om te breakdancen; het is er allemaal gekomen. Terwijl er buiten wordt gevoetbald, kun je binnen terecht bij sport- en jongerenwerkers, die meteen een oogje in het zeil houden.

Het is een groot succes geworden, de jongeren zijn enthousiast. Willekes: "Ze kunnen er niet alleen lekker bezig zijn, het is ook echt plek om anderen te ontmoeten, naar elkaar te kijken en een beetje te hangen op een van de relaxbanken. Want als kinderen ouder worden, wordt dat natuurlijk steeds belangrijker."

Toelichting:

Hieronder worden de belangrijkste doelen en resultaten schematisch weergegeven. De vermelde budgetten zijn indicatief en richtinggevend voor de uitvoering van het beleid. Bedragen zijn op jaarbasis. In aanvulling op de aangegeven budgetten zullen middelen uit de regiocontracten worden ingezet op de doelen van dit beleidskader (doelen hoofdstukken 4 en 5; in totaal ca. € 10.000.000 ofwel ca. € 2.500.000 op jaarbasis).

Erbij halen Wij stimuleren dat gemeenten en maatschappelijke organisaties hun verantwoordelijkheid nemen om deelname aan de samenleving ook mogelijk te maken voor diegenen die beperkingen ondervinden bij het zelfstandig maatschappelijk functioneren (volwaardig burgerschap).

Bij gemeenten, zorgaanbieders, welzijnsinstellingen, corporaties stimuleren wij de ontwikkeling van **VOORZIENINGEN** op het gebied van wonen, welzijn en zorg, zodat ouderen en mensen met een beperking zo lang mogelijk zelfstandig kunnen functioneren in de samenleving.

€ 1.500.000,- (totaal t/m 2011: € 7.500.000)

Beoogde resultaten**Opmerkingen**

Zie tweede programmaplan Ontgroening en Vergrijzing.

Gemeenten, maatschappelijke organisaties (inclusief werkgevers) en migranten zelf spannen zich in om de integratie van **MIGRANTEN** te bevorderen.

€ 2.400.000,-

Beoogde resultaten**Opmerkingen**

Voor wat betreft arbeid:

Een project arbeidsmarktparticipatie voor "gepardonneerde" nieuwkomers.

In overleg met de regio's aandacht voor integratie op de arbeidsmarkt.

Provinciale personeelssamenstelling wordt meer een afspiegeling van de Gelderse samenleving.

Voor wat betreft onderwijs:

Minder schooluitval van migrantenkinderen door middel van het programma "Aanval op de uitval".

Verbetering van de onderwijspositie van migrantenkinderen door inzet op het thema ouderbetrokkenheid (vermindering van de problematiek witte-zwarte scholen).

Uitwerking in beleidskader jeugd.

Via GSO/KSB.

<i>Voor wat betreft wonen:</i> In GSO/KSB –gemeenten worden binnen het thema wijkaanpak projecten uitgevoerd op de thema's voorkomen sociaal-culturele spanningen en voorkomen van wijkachterstand. Aandacht voor het onderwerp civil society en de Wmo, en uitvoering van projecten die zich richten op het bevorderen van de participatie van geïmmigreerde buurtbewoners.	Via GSO/KSB.
<i>Voor wat betreft bejegening en behandeling in de maatschappij (tegengaan van discriminatie):</i> Drie regionale antidiscriminatiebureaus ten behoeve van alle gemeenten in Gelderland. Meer ontmoeting en dialoog tussen autochtonen en migranten door middel van projecten sport en projecten cultuur, en door inzet van mondiale vorming.	Rijksmiddelen (geoormerkt).
<i>Voor wat betreft de positie van vrouwen (emancipatie van allochtone vrouwen bevorderen):</i> Empowerment van migrantenvrouwen, leidend tot benutting van het verborgen arbeidspotentieel van de groep moeilijk bereikbare migrantenvrouwen. Bewustwording, voorlichting en debat over emancipatievraagstukken en de positie van migrantenvrouwen.	
<i>Voor wat betreft de positie van jongeren (de achterstand van allochtone jongeren verminderen):</i> Preventie van "radicalisering" door middel van inzet van Osmose en andere partijen, in aansluiting op het actieplan van het rijk. Interculturalisatie van de jeugdzorg in Gelderland.	Uitwerking in beleidskader jeugd. Uitwerking in beleidskader jeugd.

Wij stimuleren zorgaanbieders en anderen tot vernieuwing en verbetering van de **PALLIATIEVE ZORG** in Gelderland € 200.000,- (totaal t/m 2010: € 500.000)

Beoogde resultaten**Opmerkingen***Hospiceplaatsen:*

Zorgaanbieders realiseren minimaal 4-6 hospiceplaatsen per 100.000 inwoners per regionaal netwerk palliatieve zorg.

Zie afzonderlijk voorstel.

Subsidiëring van de hospicevoorzieningen die starten of uitbreiden in regio's met minder dan 6 plaatsen per 100.000 inwoners.

Zie afzonderlijk voorstel.

Kennisoverdracht over reguliere financieringsmogelijkheden binnen het zorgstelsel.

Zie afzonderlijk voorstel.

Subsidiëring van alle zelfstandige hospicevoorzieningen voor deskundigheidsbevordering van hun medewerkers (vrijwilligers en professionals).

Zie afzonderlijk voorstel.

Kwaliteitsverbetering en vernieuwing:

Zorgaanbieders vernieuwen en verbeteren de palliatieve zorg aansluitend bij de regionale behoeften en het rijksbeleid.

Projecten kunnen subsidie ontvangen uit de subsidieregeling Sociaal Beleid.

Kennisoverdracht met betrekking tot kwaliteitsverbeteringen en vernieuwingen in de palliatieve zorg.

Zie afzonderlijk voorstel.

Gemeenten en maatschappelijke organisaties nemen hun verantwoordelijkheid ter voorkoming en bestrijding van **DAKLOOSHEID**.

€ 100.000,-

Beoogde resultaten**Opmerkingen**

Ondersteuning en stimulering van regio's en centrumgemeenten ten behoeve van een sluitende keten(aanpak) van preventie en opvang van daklozen.

Via regiocontracten.

Ondersteuning en stimulering van regio's en centrumgemeenten bij het realiseren van arbeid/dagbesteding van daklozen.

Via regiocontracten.

Hulp aan gemeenten bij het opstellen van een stedelijk en regionaal kompas (bijvoorbeeld op de punten: verslavingszorg, OGGZ, huiselijk geweld, monitoring).

Projecten hebben/kunnen subsidie ontvangen uit de subsidieregeling Sociaal Beleid.

Gebruik van een uniform registratiesysteem door alle centrumgemeenten; gezamenlijke analyse en vergelijking.

De positie van ZORGVRAGERS is versterkt in het krachtenveld van zorgfinanciers (zorgverzekeraars en gemeenten) en zorgaanbieders.		€ 1.600.000,-
Beoogde resultaten	Opmerkingen	
<i>Zorgvragers kunnen meer en beter opkomen voor hun eigen belangen:</i> Een provinciale klachtenopvang en afhandeling van klachten voor zorgvragers. Onafhankelijke, betrouwbare en actuele informatie die zorgvragers in Gelderland helpt bij het kiezen van zorg en ondersteuning. Vraaggericht, deskundig en actueel advies aan individuele zorgvragers. Procesmatige en inhoudelijke ondersteuning van georganiseerde zorgvragers bij hun collectieve belangenbehartiging in cliëntenraden. Procesmatige en inhoudelijke ondersteuning van georganiseerde zorgvragers in Wmo-raden van gemeenten.	Extra aandacht voor migrantenzorgvragers. Bibliotheken kunnen een rol vervullen bij de voorwaarden daarvoor in de digitale informatievoorziening.	
<i>Zorgvragers en beleidsmakers beschikken over kennis en informatie over behoeften en knelpunten met betrekking tot zorgvragers, zorg en deelname aan de samenleving:</i> Beschikbaarheid van informatie over de vraag naar zorg in Gelderland en ondersteuning voor zorgvragers. Beschikbaarheid van informatie over het aanbod van zorg in Gelderland en ondersteuning voor zorgvragers. Prestatiecriteria en visiedocumenten vanuit het perspectief van diverse groepen zorgvragers. Handvatten voor kwalitatief goede zorg. Omzetting van klachten in beleidsaanbevelingen, dan wel acties om knelpunten publiek onder de aandacht te brengen.	Relaties met relevante partijen: - gemeenten - zorgverzekeraars/zorgkantoren - zorg- en welzijnaanbieders. Provinciale klankbordgroep zorgvragers analyseert trends en ontwikkelingen.	
<i>Het zorgvragersperspectief is bekend bij gemeenten, zorginstellingen en andere relevante maatschappelijke partijen:</i> Een goede vertegenwoordiging van het patiëntenperspectief in relevante zorgpartijen, zoals de Raden van Advies van zorgkantoren en indicatieorganen. Richtlijnen voor de toegankelijkheid van publieke voorzieningen.		

Het Rijk en zorgverzekeraars dragen er zorg voor dat in heel Gelderland aan de geldende norm wordt voldaan. Wij dragen zorg voor een adequaat spreidingsplan, verlenen vergunningen en monitoren de aanrijdtijden van de **AMBULANCES** in heel Gelderland.

€ 1.000.000,- (totaal t/m 2010: € 3.000.000,-)

Beoogde resultaten

Opmerkingen

Uitvoeren pilot Prestatieverbetering Ambulancezorg in de regio Gelderland-Zuid.

De pilot wordt begeleid door een monitorings- en evaluatieonderzoek (€ 10.000,-).

Aanrijdtijden in regio's Gelderland-Midden en Noord- en Oost-Gelderland zoveel mogelijk realiseren volgens het landelijke streefcijfer.

Mensen met problemen moeten op een laagdrempelige en anonieme manier in gesprek kunnen komen en **ADVIES** kunnen krijgen.

€ 600.000,-

Beoogde resultaten

Opmerkingen

Een goed functionerende Telefonische Hulpdienst in Gelderland.

6. Financieel overzicht 2009 - 2012

Dit overzicht is indicatief en geeft een beeld van de verdeling van de beschikbare middelen over de verschillende bestedingscategorieën. De weergave is in jaarbedragen, gebaseerd op de budgetten in 2009. Eventuele afwijkingen staan in de kolom "toelichting" vermeld.

Uitgaven 2009-2012

Naam	budget	Toelichting
ONDERSTEUNINGSINSTELLINGEN		
- Bibloservice	€ 6.488.462,-	
- Bibliotheek Arnhem	€ 824.322,-	t.b.v. WSF-taken
- Spectrum	€ 3.148.496,- ¹	Aandeel t.b.v. beleidskader jeugd ca. 50%
- Osmose	(€ 2.099.501,-)	Zie ook pagina 27. ²
- Gelderse Sportfederatie	€ 661.492,-	
- Enzovoort	€ 460.251,-	
- Zorgbelang Gelderland	€ 1.599.449,-	
- GOMA	€ 439.553,-	Totaalbedrag t.b.v. maatschappelijke activering
- SBOG	€ 235.255,-	
- COS-Gelderland	€ 180.830,-	
- Gelderse Plattelandsvrouwen	€ 106.558,-	
<i>Subtotaal</i>	€ 16.244.169,-	
OVERIGE ORGANISATIES		
- Telefonische Hulpdiensten	€ 606.442,-	
- Euregio Mozercommissie	€ 45.921,-	t.b.v. sociaal culturele activiteiten in de grensregio
- Euregio Rijn-Waal	€ 45.921,-	t.b.v. sociaal culturele activiteiten in de grensregio
- Gelders overleg COC's	€ 18.746,-	
- Unie van vrijwilligers	€ 2.733,-	
- Regioplatform palliatieve terminale zorg	€ 7.745,-	
Subtotaal	€ 727.508,-	
SUBSIDIES		
- Subsidieregeling Sociaal Beleid (§2, §4, §5, §7) ³	€ 1.662.466,-	Exclusief sectorale middelen t.b.v. de regiocontracten.
- Subsidies palliatieve zorg	€ 200.000,-	2008: € 200.000,- 2009: € 300.000,-
- Subsidies projecten sociaal beleid	€ 146.854,- ⁴	Besluitvorming jaarlijks via afzonderlijk PS-voorstel
Subtotaal	€ 2.009.320,-	

OVERIGE MIDDELEN		
- Bijdragen voorbereiding antidiscriminatievoorzieningen	P.M.	Geoormerkte rijksmiddelen; hoogte nog onbekend
- Opdrachten sociaal beleid	€ 293.672,- ⁵	t.b.v. onderzoek of bijzondere projecten
- Bibliotheekvernieuwing	€ 902.095,-	Autonoom deel
- Rijksbijdrage bibliotheekvernieuwing	P.M.	nog niet bekend
- Breedtesport	€ 64.338,-	
- Ambulancezorg	€ 1.000.000,-	2008: € 1.000.000,- 2009: € 1.000.000,- 2010: € 1.000.000,-
Subtotaal	€ 2.260.105,-	
TOTAAL	€ 21.241.102	

OVERIGE MIDDELEN:

Voor Sportbeleid is conform Coalitieakkoord en Uitvoeringsagenda nog gereserveerd € 1.690.000,- (van het oorspronkelijke bedrag van € 2.000.000,- is € 320.000,- ingezet t.b.v. de regiocontracten).

Voor Kulturhusen, dorpshuizen etc. is in totaal € 13.540.000,- beschikbaar, zie voorstel Gemeenschapsvoorzieningen en sociale cohesie platteland.

Voor het vervolgprogramma Ontgroening & Vergrijzing is conform Coalitieakkoord en Uitvoeringsprogramma € 7.500.000,- gereserveerd.

Tengevolge van subsidiebeëindiging van De Feeks is € 68.864,- beschikbaar, die wij willen inzetten voor mantelzorg.

Noten

- 1 De jaarlijkse middelen op de begroting van Spectrum zijn 50/50 verdeeld over de beleidskaders sociaal en jeugd.
- 2 Met Osmose zullen over verkleining van de organisatie en overdracht van taken nadere afspraken worden gemaakt.
- 3 Projectaanvragen gericht op jeugd kunnen binnen de criteria vallen.
- 4 Dit is, samen met opdrachten sociaal beleid, het herverdeelde budget op 50/50-basis met het beleidskader jeugd.
- 5 Dit is, samen met subsidies projecten sociaal beleid, het herverdeelde budget op 50/50-basis met het beleidskader jeugd.

Bijlage 1: Lijst met afkortingen

AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
COS	Centrum voor Ontwikkelingsvraagstukken en Internationale Samenwerking
GGD	Gemeentelijke of Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst
GGZ	Geestelijke gezondheidszorg
GOMA	Gelders Overleg Maatschappelijk Activeringswerk
GSO	Gelders Stedelijk Ontwikkelingsbeleid
ICT	Informatie- en Communicatietechnologie
KSB	Kleine Stedenbeleid
NOC*NSF	Nederlands Olympisch Comité*Nederlandse Sport Federatie
O&V	Ontgroening en Vergrijzing
OGGZ	Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OV	Openbaar Vervoer
PS	Provinciale Staten
RSP	Regionaal Samenwerkingsprogramma
SBOG	Samenwerkende Bonden voor Ouderen Gelderland
THD	Telefonische Hulpdienst
Wmo	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WSF	wetenschappelijke steunfunctie

Colofon:

Uitgave: Provincie Gelderland, afdeling Welzijn, Zorg en Cultuur

Vormgeving: Tappan Communicatie, Den Haag

Fotografie: Dick Brouwers (pag. 8), Thea van den Heuvel (pag. 12, 14), NCRV, Durf te geloven in je wijk (pag. 5), Gerard Jacobs (pag. 25), Provincie Gelderland (pag. 17, 24, 26, 28), Creativ collection verlag GmbH (pag. 13), iStockphoto (pag. 6, 31), Hollandse Hoogte (Luuk van der Lee pag. 10, Wim Oskam pag. 23)

Kaarten: Provincie Gelderland

Druk: Provincie Gelderland